

JUTRO

Ponedeljska izdaja

Ponedeljska izdaja „Jutra“ izhaja vsak ponedeljek zjutraj. — Na roča se posebej in velja po pošiljanju prejemana Din 4.-, po raznašalcih dostavljena Din 5.- mesečno

Uredništvo:

Ljubljana: Knafljeva ulica 5. Telefon št. 3122, 3123, 3124, 3125 in 3126.
Maribor: Gosposka ulica 11. Telefon št. 2440.
Celje: Strossmayerjeva ul. 1. Tel. 65.
Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu.

Maribor v spominih na zarjo svobode

**Praznik petnajstletnice, odkar so bile zdrobljene verige suženjstva
Nepopisne ovacije generalu Maistru in njegovim borcem
Krepka pobuda zvestim stražarjem severne meje**

Ob spomeniku osvobodjenja v mariborskem parku

Zbor množic na Glavnem trgu

Prostrani Glavni trg, svečano ozaljšan, se je začel polniti kmalu po 8. zjutraj. Sredi trga ob Marijinem spomeniku je bil postavljen lep oltar. Rediteljski odbor je imel mnogo dela, da je razmestil v velikem kvadratu vso neizmerno množico trdnega jugoslovenstva prekipelajočih bivših in bodočih borcev. Ves trg je slišal mozaiku.

V strnjanih vrstah so stali poleg kraljevega zastopnika, poveljnika 32. mariborskega artiljerijskega polka polkovnika Popadiča, predstavniki oblasti, med njimi mestni župan dr. Lipold, podpredsednik senata dr. Ploj, sreski načelnik dr. Senekovič kot zastopnik bana, sreski načelnik za Maribor-desni breg g. Makar z vsem ostalim uradništvom, zbor aktivnih in rezervnih častnikov z mestnim poveljnikom generalom Hadžićem na čelu, nepregledne vrste gasilcev, celotni občinski svet mesta Maribora, varaždinska meštanska garda v slikovitih uniformah, Narodna Odrbana, starejšinstvo mariborske sokolske župe z župnim in matičnim praporom, Jadranska Straža s polnoštevilno mornarsko sekcijo, nacionalni železničarji, mnogoštevilne delegacije vseh mariborskih nacionalnih, kulturnih in drugih društev, šolska mladina s svojimi vzgojitelji in še mnogi, mnogi.

Na prehodu z glavnega prostora v Gosposko ulico, pa je bila na iskrih konjičih v strnjani vrsti sokolska konjenica s praporom in je tako vzorno zaključevala veličanski štrikot Glavnega trga. Vse naokrog je bila strnjena nepregledna množica mestnega in okoliškega prebivalstva. Naval je policija kar s težavo vzdrževala. V obsežnem štrikotu so bili zbrani mariborski borci in pa številni mariborski moški zbori Ispavčeve župe, ki so s krasno ubranim petjem spremljali službo boja.

Maša in čestitke

Takoj po prihodu kraljevega odposlanca je pristopil k oltarju stolni župnik msgr. dr. Umek in opravil daritev. Po maši je imel dr. Umek še v ornatu na zbrano množico lep domoljubni govor, v katerem je izrazil tudi veselje cerkve in njenih tujakšnih najvišjih predstavnikov nad lepim procvetom Maribora in širšega jugoslovenskega ozemlja, ki ga je rešil Sloveniji general Rudolf Maister s svojimi junaki.

Nato so se podali vsi predstavniki oblasti v županovo sobo v I. nadstropju mestnega

Maribor, 19. novembra.

Kakor je bila veličastna sinočnja manifestacija z impozantnim sprevedom po glavnih cestah in ulicah Maribora, prav tako mogočno se je v zavesti jugoslovenske misli prebudil davi naš obmejni Maribor in dihlil s svojimi svežimi močmi v toplo jesensko jutro. Ovenčan z zelenjem in nešteti jugoslovenskimi trobojnicami je pokazal, da je središče jugoslovenskega življa na severu naše ljubljene Jugoslavije. Resna, skoraj mrka čela zvestih Maistrovih borcev so se zjasnila v mladem jutru ob proslavi 15 letnice bojev, trpljenja, zmaga.

Naravnost sijajno je uspelo današnje slavlje. Številna udeležba, navzočnost številnih uglednih predstavnikov, navdušenje, ki so ga izzvali govorniki, zlasti še general Maister sam s svojim krepkim obrisom usodnih dogodkov pred 15 leti, izročitev časti osvoboditelju Maribora — vse to bo ostalo Mariboru v trajnem spominu, v še krepkejšo pobudo za delo v prid njegovemu lastnemu napredku in v obrambo za vselej proti vsakomur, ki bi ga znova zamamil pohlep po naši sveti zemlji.

kljub splošni železničarski stavki s svojimi borci zasedel našo zapadno mejo in imel 1. decembra že zastraženo vse naše ozemlje od Radgone čez Špilje in Lučane do Velikoveca. Gradec in Dunaj sta pred vsem svetom protestirala, a moji borci so stali kakor vkopani na svojih postojankah in so vražnji oddelki so zastoj butali ob ta živi zid. Zaradi svojih neuspehov je graška vlada zahtevala od ameriške komisije na Dunaju, naj prouči, kako krivična je naša zasedba. V prvi polovici januarja 1919 je res prišel ameriški polkovnik Miles, ki se je na naših postojankah prepiral o vsem in sporočil na Dunaj, da se od nas zasedena črta v splošnem ujema z našo narodnostno mejo. Miles je določil tudi premirje med mojimi in nemškimi oddelki. V Gradcu s to rešitvijo niso bili zadovoljni, zato so se

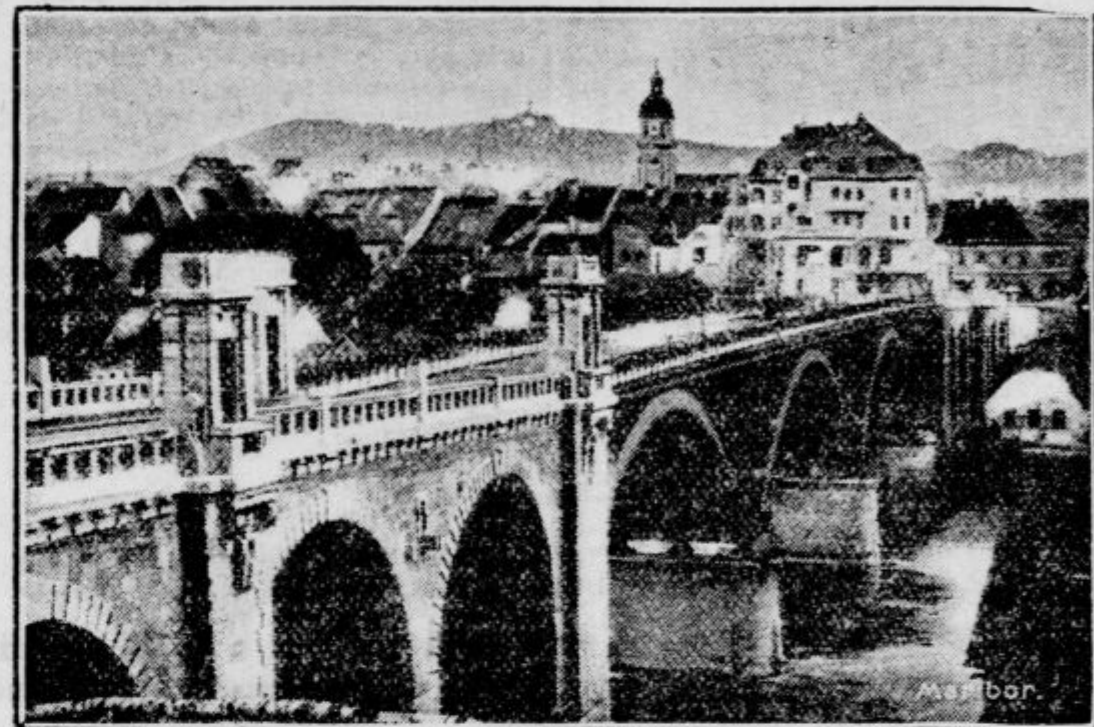

verno od Maribora začeli zbirati oborožene kmete, ki so vsak dan napadali naše postojanke in v začetku februarja s treh strani s močnimi silami navahili na Radgono, a so bili po tridnevnem boju odločno odbiti. Ker so Nemci kljub dogovoru nasproti nam kršili premirje, smo prosili fancosko komisijo v Zagrebu, naj določi demarkacijsko črto. Že drugi dan so poslali majorja Montegua, ki je ugotovil vse podrobnosti o nemških napadih. Pod vodstvom tega francoskega odposlanca smo imeli potem zastopniki ljubljanske in graške vlade v Mariboru konferenco, na kateri naj bi se sporazumeli za pomirjenje.

Po triurnem srditem besednem boju je do končne odločitve v Parizu obveljala moja zasedena črta za demarkacijsko črto in sklenilo se je stalno premirje. To našo pogodbo sta kmalu potrdila beograjska in dunajska vlada in od mojih borcev zasedena črta je odločila, da so bila potem vse štajersko ozemlje južno od nje in posredno tudi Prekmurje ter Mežiška dolina na mirovni konferenci v Parizu prisojene Jugoslaviji.

To je hiter in kratek pregled najvažnejših dejanj, s katerimi smo našemu tujakšnemu narodu rešili svobodo in dedno zemljo. Zdej je ta lepa zemlja trdna naša, toda veliko, veliko jih je, ki žive na njej in od nje, pa ne vedo, koliko prestraženih in prečutih noči, koliko junaštva in ljubezni, koliko ran pa tudi smrti je terjala ta lepa zemlja, da je ostala naša. Najbolj vedo to moji zvesti borci. Če bi teh ne bilo, potem ne bi bil Maribor danes naš. Doletela bi ga ista usoda kakor slovensko Podravje.

Današnji praznik pa je tudi dan tihih spominov. Hvaležno se spominjam predsednika našega prvega narodnega sveta dr. Verstovška, podpredsednika dr. Rosine, tajnika ravnatelja Voglarja, dr. Jerovška, brezenskega župnika Volčiča in vseh drugih velikih borcev za našo svobodo. Zlasti pa se danes spominjam onih mojih zvestih borcev, ki so v ljubezni do rodne zemlje s krvjo zarisali in s smrtjo zapečatili njene svete meje. Vsako leto, kadar se v novembru in decembru spominjam naših obrambnih bojev, vidim v druho svoje mrtve junake, ki se kakor senca pretipajo do državnih mejnikov, jih preizkušajo, čisto žele tako trdno, kakor leta 1918., ko smo jih združeni postavljali. In slišim jih, kako me med seboj v strahu tehtajo: »Ali bo Maister z našimi zvestimi tovariši vedno branil te naše mejnike?« In jaz jim odgovorjam, kakor da bi bil kakor nekdaj med njimi: »Ne bojte se bratje! Bom jih branil, jaz in moji borci, z njimi pa vsi oni, ki so od nas prevzeli sveto dedščino stražarjev naše meje. In to je vsa slavna jugoslovenska vojska, na čelu li sam naš prešvitli ljudski vladar. In temu navdušenemu stražarju naših meja v našem Mariboru zakličimo: Živel Nj. Vel. kralj Aleksander!«

Ta sugestivni poziv je žel groemek odmev. Množica je vzkipela kakor razburkano morje in zabučala v izjavi zvestobe in vdanosti svojemu viteškemu vladarju in vojskovodji. Godba je zaigrala državno himno, ki je prekrila vse veličastne ovacije kralju, kraljevskemu domu in domovini, krona vsega navdušenja.

Častni ščit osvoboditelju Maribora

Nato je stopil na balkon mariborski župan dr. Fran Lipold. V uvodu je pozdravil kraljevega zastopnika, nadalje generala Maistra in vse navzoče. Nato je naglasil pomembnost velikega dne pred 15 leti, ko je postal Maribor s širno zemljo okrog njega naša nacionalna last za vedno. Prežeti nacionalnega duha so stopili takrat v odločilnem trenutku v službo domovine general Maister in njegovi vrli, zaslužni borci. Svetovna vojna se je bližala koncu. Zmago in lavorice so odnašali na raznih bojnih frontah vrli srbski vojski obremenjeni s jugoslovenskimi dobrovoljci. Takratna silna borba teh junakov nam bo ostala v trajnem in častnem spominu. Vedno slavno delo srbske in jugoslovenske dobrovoljske vojske, ki jo je vodil naš svetli vladar Nj. Vel. kralj Aleksander, je bil preboj solunske fronte. V odločilnem trenutku, ko so se krojile meje naše države na severu, pa so stopili na plan general Maister in njegovi odlični borci, ki so, prežeti z domoljubno ljubeznijo, s svojimi strnjanimi vrstami postavili današnje severne državne mejnike in priborili v težkih, krvavih bojih in silnem požrtvovalnem trpljenju Jugoslaviji njen Maribor ter vse njegove prelepe okoliške kraje, od Radgone do Guštana in še dalje. Izkušeni nastopu, odličnemu junaštvu generala Maistra ter njegovih borcev dolgujemo zahvalo za današnji severni svet naše domovine.

V pieteti se spominjamo vseh onih vrlih mož, ki se jih je že spomnil v svojem govoru general Maister in ki so z vsemi svojimi silami skrbeli, da pride naša obmejna severna dežela pod okrilje svoje težke zaslužene in s hrepnenjem pričakovane Jugoslavije. Čast in slava vsem vam, ki ste s svojim velikim delom in žrtvami dosegli osvobodjenje Maribora in prelepega Podravja. Neizbrisno je delstvo, da Slovencem še ničesar ni padlo v roke brez borbe in žrtve ter brez lastnega truda. Zato je naša sveta dolžnost, da vse to, kar imamo in kar so nam priborili naši junaki v svoji brezmejni ljubezni do domovine in do nas, globoko spoštujemo in obvarujemo in lepi bodočnosti pod umnim, preizkušenim vodstvom našega prevzvišnega vladarja kralja Aleksandra I. V zahvalo za ogromno delo pa je mariborski mestni občinski svet odlikoval generala Maistra z mariborskim častnim meštanstvom in mu ob tej priliki izročam praznično diplomu v znak trajnega priznanja hrastov, z močnimi bakrenimi okovi okovan ščit, ki naj ga za vedno veže z nacionalnim Mariborom, kateremu je bil v najodločilnejših dneh mogočen ščit in varstvo. Pod tem simbolom zvestobe in hvaležnosti stopa danes jugoslovenski Maribor na svojo novo pot procvita in vse-slovenskega napredka...

Globoko ginjen se je general Maister zahvalil županu in vsemu občinskemu svetu za odlikovanje. Vso zahvalo pa je v svoji široki skromnosti takoj prenesel tudi na vse one, ki so sodelovali z njim v osvobodilnih dneh za naš Maribor in naše severne kraje. Svojo zahvalo je general

Maister zaključil z iskreno, močno poudarjeno željo, naj cvete naša obravska prestolnica in naj Vsevišnji čuva prelepi Maribor, njegove dobre meščane in njegovega narodnega zaslužnega župana... Na trdnem hrastovem ščitu je med bakrenimi okovi izrezan pod mariborskim mestnim grbom naslednji posvetilni napis: »Generalu Rudolfu Maistru, častnemu meščanu mesta Maribora, 11. maja 1933.« Ves potek slavnosti je prenašala ljubljanska radio-postaja, za katero je po končani slovesnosti prečital veleznimiv del iz zapiskov generala Maistra o prevratnih dneh v Mariboru, zlasti o 1. novembru 1918, njegov soborec g. Julij Guštin.

Ob izročitvi častnega meštanstva in pomembnega ščita so združeni pevci Ispavčeve župe na trgu pred magistratom zapeli pretresujočo »Molitvo«, množica pa ker ni mogla prenehati s spontanimi dokazi navdušenja.

Glavnega trga se je razvil mogočen spreved vseh udeležencev slavnosti po Gosposki in Slovenski ulici ter po Aleksandrovi cesti mimo Trga svobode, kjer je defilirala pred generalom Maistrom in ostalimi odličnimi predstavniki mariborskega javnega življenja. Posebno velike ovacije je priredila v avtomobilu sedečemu generalu Maistru v mimohodu šolska mladina. Od več godb spremljani so defilirali pred generalom v vzornih vrstah sokolska konjenica, nacionalni poštarji in železničarji, generalovi borci, varaždinska mestna garda, sokolstvo, mladina, gasilci ter na tisoče članov mariborskih društev in ostalega občinstva.

Nad vse ginljivo in prirčno pa je bilo snidenje generala Maistra ob cerkvi z njegovimi borci, s katerimi se je pozdravil res prav očetovski in s slehernim ob črtem stisku desnice izpregovoril nekaj toplih besed. Nato so vsi predstavniki oblasti in povabljeni gosti odšli v veliko dvorano Narodnega doma, kjer jim je mestna občina priredila bogato zakusko. Ob tej priliki so se obudili marsikateri svetli spomini na velike dneve.

Starodavni mariborski mestni magistrat

General Maister o tistih usodnih dneh...

— 15 let je že od prevrata in v 15 letih se marsikaj pozabi. Zato je dobro, da pogledamo danes nazaj na te zgodovinske čase in na naše takratno narodno delo. 1. novembra 1918 nas je bilo v Mariboru na levem bregu Drave kakih 100 slovenskih častnikov in moštva, na desnem bregu pa niti polovica. Pa smo se vendar proti desetkratni premoči vrgli v boj za Maribor. Nobene pomoči in nobenega povelja nismo imeli za to, ne od domačih oblasti, ne od antante. Kar samo je prišlo, zakaj bili smo sami, neustrašeni možje, polni ljubezni do naše zemlje in do našega naroda, polni hrepnenja po dejanjih. 1. novembra je bil Maribor že v naših rokah, istega dne pa tudi že postavljen iz prvih borcev temelj za mariborski pešpolk, ki je bil prvi nov polk v Jugoslaviji, sedanji naš 45. pešpolk. S temi majhnimi vojaškimi začetki smo ob-

varovali naš Maribor, da ga niso pustili in ropali tuji vojaški transporti, ki so se v prvih dnevih novembra valili noč in dan skozi mesto. Za naše nadaljnje delo pa nas je bilo seveda premalo. Zato sem 9. novembra za Spodnjo Stajersko napovedal mobilizacijo, ki nam je dala toliko zavednih mož in mladeničev, da smo 23. novembra ob 4. zjutraj razorožili nemško mestno zeleno gardo, ki je štela skoro 1500 glav. S tem smo podirali našim nasprotnikom zadnje upanje, da nam bodo iztrgali iz rok naš Maribor. Za rošitev Maribora pa se je našo delo šele začelo. Treba je bilo sovražnim oddelkom, ki so se zbirali v Lipnici, zapreti pot proti Jugoslaviji. Saj je bilo takrat geslo naših nasprotnikov, zlasti nemških železničarjev, da mora biti avstrijska meja proti Jugoslaviji vsaj pri Zidanem mostu. Zato sem od 25. novembra dalje

Volitve v španiji

Včerašnje volitve v španski parlament so potekle v splošnem mirno - Končni izid bo znan šele čez nekaj dni

Madrid, 19. novembra. d. Volilna borba, ki je bila končana z današnjim dnem, je bila zelo razburljiva. Zahtevala je 32 mrtvih žrtv, dočim je bilo 40 ljudi ranjenih. Med smrtnimi žrtvami je vstetil tudi 24 socialistov, ki so se ponesrečili z avtomobilom pri Hueszi. Za današnje volitve je vlada izvedla obširne varnostne ukrepe, da bi preprečila radikalni elementi prirediti demonstracije. Ministrski predsednik Barrios je pozval prebivalstvo v posebnem proglasu, naj izvrši svojo volilno dolžnost.

Kakšen bo končni volilni izid, se za sedaj še ne more prerokovati. Mnogo je odvisno od glasovanja žensk, ki so danes v Španiji prvič volile v parlament in katerih številno prekaša moške volilce za 70.000. Kakor znano, je socialistični minister Prieto imenoval svoječasno uvedbo ženske volilne pravice, ko je sklenil parlament, s čimer je podal v hrbet republike, ker je znano, da je vpliv duhovščine na ženske mnogo večji kakor pri moških.

Za 473 mandatov se je danes borilo 7000 kandidatov. Nobenega dvoma ni, da bo izšla iz volitev znatno ojačena desnica, ki je bila poražena pri parlamentarnih volitvah meseca aprila l. 1931, katere so dovele do padca monarhije. Napovedujejo, da si bo

desnica, ki je imela doslej 36 poslancev, priborila 150 mandatov.

Lerrouxova republikanska stranka pričakuje z nekaterimi sorodnimi strankami, da bo postala v novem parlamentu najmočnejša skupina in da bo odvzela levici njeno odločilno vlogo v državi.

Radikalna stranka je računala na glasove množičnih monarhistično mislečih konzervativcev. V mnogih pokrajinah je prišlo do volilnih zvez republikanske stranke z desničarskimi agrarci. Socialisti so sklenili v nekaterih pokrajinah zveze s komunisti in sindikalisti, pričakujejo pa, da komunisti številčno ne bodo dosegli pomembnega uspeha. Končni izid volitev bo bržkone znan šele ob koncu tedna.

Volitve so se pričele ob 7. zjutraj. Že v dopoldanskih urah je bila udeležba volilcev zelo velika. Velika je tudi udeležba žensk, ki so tudi v volilnih borbah samih zastopane. Najbolj številno je bila po ženskah zastopana v teh odborih socialistična stranka. Mesto samo je mirno. Snoci so bile ponekod burne manifestacije, ki pa so ostale krajjevno omejene in niso vplivale na potek današnjih volitev.

Ob 10. dopoldne je notranji minister govoril po radiju in izjavil, da vlada povsod v Španiji mir.

Gospodarsko sodelovanje s čehoslovaško

Beograd, 19. novembra. p. Kakor poročajo iz Prage, se je vršila tamkaj pod predsedstvom g. Dvořáka druga glavna skupščina čehoslovaško-jugoslovske gospodarske zbornice, ki so se je udeležili tudi častni predsednik poslanik dr. Grisogono in mnogi ugledni predstavniki gospodarskega življenja. V debati so razpravljali o ureditvi plačilnih odnosov med obema državama. Na skupščini so bili izvoljeni za častne člane zaradi zaslug, ki so si jih pridobili za osnovevanje zbornice, ministri dr. Albert Kramer, direktor zavoda za pospeševanje zunanje trgovine dr. Tomičič, narodni poslanec in bivši minister Ivan Mořic, načelnik ministrstva za trgovino in industrijo dr. Pilja ter univerzitetni profesor dr. Milan Todorović.

Bolgarski novinarji v Topoli

Beograd, 19. novembra. Danes so bolgarski novinarji obiskali grob Neznane junaka na Avali. Spremljali so jih predsednik Jugoslovskega novinarskega združenja v Beogradu Kuzmič, zastopniki jugoslovskega tiska, predstavniki jugoslovske bolgarske lige, dr. Ceda Djurdjević in šef publicističnega oddelka centralnega presbiroja Parežanin. V imenu bolgarskih novinarjev je položil na grob Neznane junaka krasen šop cvetja predsednik bolgarskega novinarskega združenja Stanev, ki je s kratkim ali ganljivim govorom pozval prisotne, naj počaste Neznane junaka z dvainštiridesetimi. Bolgarskim novinarjem je bila nato prirejena zakuska v hotelu na Avali. Zatem so odpotovali v Opiekan, kjer so si ogledali kraljevo ustanovo in njene znamenitosti. V Topoli jim je bilo prirejeno kosilo, po katerem so si ogledali tamojšnje vinogradniško zadrugo.

Kongres dentistov

Zagreb, 19. novembra. n. Danes se je vršil v Zagrebu kongres dentistov iz Jugoslavije. Udeležiti so se ga tudi podpredsednik lige dentistov Evrope Novak iz Prage ter tajnik te lige Hajek, zastopnik organizacije čehoslovaških dentistov Urban, zastopnik avstrijskih dentistov Shetscheny in tudi delegati iz Ljubljane. Predsednik Ugrinč je najprej predlagal, da se odpošljejo pozdravne brzojavke Nj. Vel. kralju, predsedniku vlade ter ministru za socialno politiko in narodno zdravje, nato pa je v svojem pozdravnem govoru poudarjal, da sta najstarejši organizaciji dentistov v Ljubljani in Zagrebu, ker drugod ne obstoje. Ti dve organizaciji sta smatrali za svojo dolžnost, da sta sklenili na konferenci v Rimskih Toplicah sklicevanje današnjega kongresa v proslavo 20letnice svojega obstoja. Nato je govoril podpredsednik lige dentistov Novak. Sklenjeno je bilo, da se osnuje zveza organizacij dentistov in zobnih tehnikov za vso državo. V začasni odbor so bili izvoljeni Ugrinč, Latinič, Golob, Jedlička, Ogrič, Radovan in Frank. Po kongresu so si udeleženci ogledali dentistično razstavo.

Seja poslanskega kluba JNS

Beograd, 19. novembra. p. Poslanski klub JNS bo imel svojo sejo v četrtek 23. t. m. ob 5. popoldne.

Proslava osvoboditve Sente

Beograd, 19. novembra. p. Iz Sente poročajo, da so tamkaj slovesno proslavili 15-letnico prihoda srbske osvobodilne vojske. Obenem se je proslavilo osnovevanje tamojšnje četiškega združenja. Na proslavi je zastopal Nj. Vel. kralja general Belimarković. Razviti četiške zastave je kumoval general Jovan Naumović. Slovesnosti se je udeležilo večje število četnikov iz Beograda.

Volitve v beograjski odvetniški zbornici

Beograd, 19. novembra. p. Danes se je zopet sestala beograjska odvetniška zbornica k volitvi predsedništva. Za predsednika je bil ponovno izbran beograjski odvetnik Dragutin Janković.

Zborovanje beograjskih zasebnih nameščencev

Beograd, 19. novembra. p. Beograjski zasebni nameščenci so imeli danes dobro uspešno zborovanje, na katerem so izvolili akcijski odbor, ki naj bi započel intenzivno akcijo za ureditev njihovih zadev, zlasti pa pokojninskega zavarovanja. V sprejeti resoluciji zahtevajo, naj se zakon o pokojninskem zavarovanju zasebnih nameščencev, ki je veljaven v dravski banovini in Dalmaciji, razširi na vso državo. Obenem naj se izvede revizija tega zakona ter mu naj službena leta, potrebna za pridobitev polne pokojnine, od 40 na 30 let.

Naše gledališče

DRAMA.
Začetek ob 20. uri.
Ponedeljek, 20. novembra: »V agoniji«. A. Torek, 21. novembra: Zaprti (»Pravica do greha«). Gostovanje v Celju.)

Drevi ob 20. uri se vprizori po daljšem predsluku Krljeva drama »V agoniji« za red A. Ker je to poslednja vprizoritev tega dela, opozarjamo nanjo vse one, ki doslej niso utegnili posetiti te predstave.

Ljubljanska drama pristopi v tem tednu k studiju dveh novitet, in sicer prve mladinske igre v tej sezoni Försterjeve igre v osmih slikah »Robinson ne sme umreti« in pa prvega izvirnega dela, Joljeve »Kulture in prireditve v črni mlaki«. Premieri obeh del bosta prve dni decembra. Režijo ima prof. O. Šest.

OPERA.
Začetek ob 20. uri.
Ponedeljek, 20. novembra: Zaprti.
Torek, 21. novembra: »Pikova dama«. C.

Čajkovski »Pikova dama« se ponovi v operi jutri, v torek, za red C. Vloga Lize poje kot gost ga. Kunčeva.

Ameriško-ruski sporazum

Ukrajinske demonstracije v New Yorku — Čehoslovaški industriji za zblizanje z Rusijo

Washington, 19. novembra. AA. Za prvega sovjetskega poslanika v Washingtonu bo bržkone imenovan bivši ruski poslanik na Japonskem Trovanovskij.

Znani član senata in nasprotnik Sovjetske Rusije Fich je opozoril vlado na delovanje komunistov v Zedinjenih državah in zahteval primerne ukrepe proti temu rovarjenju.

V New Yorku je včeraj kakih 7000 Ukrajincev priredilo prav bučne demonstracije v protest proti ameriškomu priznanju Sovjetske unije. Med demonstracijami je prišlo do spopada Ukrajincev s komunisti. Veliko število oseb je bilo ranjenih, med njimi trije policisti.

V Washingtonu so komunisti demonstrirali pred nemškim poslanstvom. 14 komunistov je bilo aretiranih.

Moskva, 19. novembra. AA. Sovjetska vlada je pristala na imenovanje Bullitta za ameriškega poslanika v Moskvi.

Praga, 19. novembra. AA. Čehoslovaški listi komentirajo obširno ameriško priznanje Sovjetske unije.

»Venkov« pravi, da sta Amerika in Rusija po naravi navezani druga na drugo. Zato lahko postanejo dobra prijatelja. Ničesar jih ne deli, pač pa je mnogo stvari, ki jih družijo. Obe imata razen vsega še skupnega, močnega in trdovratnega sovražnika.

»Narodni Osvoboditelj« smatra, da je storila Rusija velik korak v mednarodno politiko, ker je okrepila svojo veljavo, obenem pa mir, kajti skupna politika Amerike in Rusije bo omejila vojaško ekspanzijo Japonske.

Na borzi se je vršil sestanek, na katerem so gospodarstveniki zahtevali, naj bi se začela pogodba z dne 6. junija 1922 med Čehoslovaško in Rusijo izpremenila v pogodbo o priznanju Sovjetske unije de jure in v trgovinsko konvencijo. To so zahtevali zlasti čehoslovaški industriji.

Kako se Amerika brani priseljencev

Zanimivi povodi deportacij — Vsak priseljenec je 5 let na preizkušnji

Cleveland, novembra. Ze prej, predno so Zedinjene države tako močno omejevale priseljevanje, so že poskrbele za zakonita sredstva, da se lahko neljubim priseljencem iznebi. Sprejeta so bila namreč zelo zamotana določila o vrnitvi priseljencev ali o deportacijah. Lahko se reče, da je vsak priseljenec v Zedinjenih državah prvih pet let svojega bivanja na preizkušnji. Ko mine ta doba in če ni nikdar prišel v nasprotju z določili priseljenjskih oblasti, je glavnih skrbni seveda konec. So pa vendarle še določila, po katerih se nekatere priseljenice lahko odpošlje v staro domovino ne glede na to, koliko časa že prebivajo v Ameriki. Iznejejo se lahko v prvi vrsti seveda osebe, ki so bile kaznovane zaradi zločinov iz sebičnih namenov, v enaki nevarnosti pa so tudi pristajali gotovih političnih programov. To je seveda zelo raztegljivo, ker se lahko razna raziranja od časa do časa smatrajo za nevarna obstoječemu redu. Nobenega jamstva za stalno bivanje na področju Zedinjenih držav pa nimajo oni, ki so po prvem juliju l. 1924. po kakih ovinkih, torej nepostavno prišli na področje Zedinjenih držav, ali pa če jim je bilo bivanje dovoljeno samo začasno. Bilo je že nešteto primerov, da so po dolgih letih izgnali priseljenice, ki so se priselili iz Južne Amerike z vednostjo vseh priseljenjskih oblasti. Ko so dobili dovoljenje za začasno bivanje, niso niti mislili, da bo tako dovoljenje po dolgih letih kar naenkrat preklonilo. Taki priseljenci so se zamerili kakoli lokalni oblasti in ko se je ta spomnila, da so dobili pred dolgimi leti le začasno dovoljenje bivanja, je takoj izposlovala izgon. Po raznih mezdnih bojih je na tisoče takih primerov.

Za priseljenice so zelo nevarni tudi vsi še tako kratki presledki stalnega bivanja na področju Zedinjenih držav. Pod takimi presledki se razumejo celo kratki izleti — recimo — nekam v Kanado. Če bi se ga oblasti rade iznebile, je priseljenec s takim izletom izgubil vse pravice, ki si jih je pridobil tekom dolgih let.

Če ga po izletu sploh še sprejmejo, ga sprejmejo samo začasno z novo dobo petletne preizkušnje. Za vzroke deportacij v tej petletni preizkušni dobi so navedene v zakonu tudi razne bolezni. Če n. p. kdo v dobi prvih pet let svojega bivanja v Ameriki zblazni, ga kratkoma iznejejo, ker se mu prav gotovo ne bo posrečil dokaz, da segajo vzroki njegove duševne bolezni v dobo po prihodu v Ameriko.

Osnovni priseljenjski zakon od leta 1917. določa, da inozemec, ki je bil po pomoti ali po malomarnosti kake priseljenjske oblasti pripuščan na področje Zedinjenih držav, lahko takoj, kadar bodo druga

oblastva izvedela za okoliščine njegove vselitve izgubi vse pravice do naselitve, pa naj si jih je pridobil že pred mnogimi leti. Jasno je, da se da tako določilo izkoristiti proti neljubim priseljencem na vse mogoče načine. Posebna določba zakona o deportacijah pa določa, da se lahko odstrani iz zvezne države vsakega tujca, ki je tekom prvih let svojega bivanja padel v breme javne dobrodelnosti. Kakor pri bolnikih, so tudi v tem primeru seveda izveti oni, ki lahko predložijo vsa dokazila, da so vzroki njegovega siromaštva nastali po prihodu v Ameriko. Takega dokaza seveda ne bo mogel podati niti eden od priseljencev, ko je vendarle znano, da se od priseljencev zahteva samo minimalna vsota ameriškega denarja in da večjih zneskov, ki jih je kdo prinesel s seboj iz stare domovine, oblastva pri vselitvi sploh ne beležijo. Izganjajo pa naposled tudi one, o katerih se je šele pozneje dognalo, da so bili, če tudi samo za kratek čas, v dobi prvih petih let deležni javne dobrodelnosti. To določilo odpira vrata velikim zlorabam. Po 10, 15 letih se lahko ugotovi, da je bil kak priseljenec v nekem kraju deležen javne pomoči zaradi kake prometne nesreče in to zadostuje, da ga iznejejo, če se je zameril s svojim političnim udejstvovanjem ali na kak drug način lokalnim oblastnikom. Tako zadostuje, če se najdejo zapiski kake javne ambulance o skromni zdravniški pomoči, ki mu je bila pred dolgimi leti iskazana. Kakor duševne bolezni, tako tvorijo povodi deportacije še razne druge bolezni, ki prehajajo od roda do roda in ki so sploh nalezljive. Celotno jetika, ki jo dobijo mnogi priseljenci pri težkem delu in v slabih življenjskih razmerah, je vsota med take bolezni. Reče, ki skuša dokazati, da je dobil že v Ameriki kake bolezni, pa je seveda, če je želela to lokalna oblast, zavrnjen od vsake zdravniške komisije, češ, da je prinesel bolezen že s seboj.

Iz vsega tega je razvidno, da se lahko ameriške oblasti na podlagi raznih predpisov odkrižajo vsakega priseljenca ne samo v prvih petih letih njegovega bivanja, temveč tudi pozneje, dokler si ne pridobi državljanstva. Državljanstva pa mnogi ne dobio, ker ne morejo plačati pristojbin, ali pa ker imajo oblasti kake pomisleke v prejšnjih smereh. Direktor državljanjskih zavodov v državi Ohio, George A. Green, ki je iskren zagovornik tujcemcev in je že tisočkrat pomagal do državljanjskih pravic, je nedavno izjavil, da je v Clevelandu okrog 150.000 oseb brez državljanstva. Po njegovem mnenju je tako v glavnem zaradi tega, ker se državljanske pravice prodajajo za denar, namesto da bi se dajale na podlagi postav.

Pod zastavo iredentizma

Pula, 19. novembra. Pula in ž njo vsa Istra je od zadnjih dni meseca oktobra sem živila celih štiri najst dni v omotici fašističnega navdušenja, kakor ga menda še ni bilo tu, odkar je nad našo kršno Istro zavladal fašizem. Najprej obletnica fašističnega pohoda na Rim, potem obletnica italijanske »zmage« v svetovni vojni z »osvoboditvijo« dotlej »neodrešenih« pokrajin, nato proslava »odkritja največjega spomenika skrbi in ljubezni fašističnega režima napram Istri«, slavnostna otvoritev istrskega vodovoda in naposled kraljev rojstni dan z velikimi vojaškimi paradami, pri katerih je seveda v celoti sodelovala tudi fašistična milica. Pri vseh teh hrupnih slavnostih je moral sodelovati tudi podeželsko prebivalstvo jugoslovske narodnosti, kajti drugače bi okusilo na lastni koži in le prebrido vso toliko proslavljano skrb in ljubezen fašističnega režima. Zlasti k otvoritvi vodovoda je moral vse, kar leze ino gre, dati je vse, kar se je storilo dolga, komaj začetek in bo imelo svoje korist od naprave skoraj izključno le prebivalstvo starih italijanskih gnezd, ki leže ob zapadni morski obali in s tem po občin z našim prebivalstvom med Buzetom in Porečem. Vsa notranja Istra pa bo morala čakati boljših časov. Pa je vendar vse moralo k slavnostim, čeprav z zelo pritegnjenim jermenom okoli pasu, ker prebivalstvo zlasti v notranjih delih Istre že danes dobesedno strada. S kakim navdušenjem se je naše ljudstvo udeleževalo teh slavnosti, si je po vsem tem pač lahko misliti.

Zato pa so se s tem hrupnejšim navdušenjem udeleževali vseh teh svečanosti naši »neodrešenci«, katerih imamo v Puli dve skupini: dalmatinsko in krško. Dalmatinci imajo svojo podružnico »Dalmatinska« akcije in nastopajo z »dalmatinsko zastavo« (tri leopardove glave na modrem polju). Krški »neodrešenci« pa se doslej niso preveč kazali v javnosti, če-mur je bil pač glavni vzrok dejstvo, da niso imeli svoje zastave. Ta nedostatek so sedaj odpravili in ob priliki proslave »zmage« so dobili tudi oni svojo zastavo. Tukajšnji »Corriere Istriano« je poročal o tem dobesedno tako-le:

»Krški begunci imajo svoj prapor. — O priliki XV. obletnice zmage se je Državno beguncev s Krka, ki ima svoj sedež v Puli, udeleževalo proslave, nastopajo prvič z društvenim praporom, darilom tukajšnjega soseščana Avrelia Brusija (Brusa). Prapor je najfineje izdelan, ves iz svetlomodre svile, na njem pa je grb mesta Krka, predstavljajoč uhario na treh pečinah. Odbor Društva beguncev s Krka se iz vsega srca zahvaljuje inž. Brusiju in izraža željo, da bi prapor mogel že v bližnji bodočnosti zaplapolati v svojem naravnem sedelu.«

Tako se torej vse fašistične slavnosti, pa naj so že kakršnekoli, ob kakršnihkoli prilikah, vedno pretvarjajo v identitistične manifestacije in si lahko mislite, s kakimi vzklizi so množice v omotici svojega navdušenja pozdravljale »neodrešene« Krčane in njihov sovji prapor!

Objave

Polkovnik Mihajlo Golubović v Celju slavi 21. novembra svojo slavo.

Jarmila Novotna poje v filmu »Noč velike ljubezne« samo še danes ob 16. Nadaljnji predstavi odputeta zaradi koncerta Slovenskega kvinteta.

»Sv. Gorac« ZKD bo predvajala svoj film danes ob pol 15. ter točno ob 18. Ker je film danes zadnjič na sporedu, opozarjamo zlasti naše smučarje.

Nocojšnji koncert Slovenskega vokalnega kvinteta v Filharmonični dvorani ima naslednji spored: 1. Josip Pavčič: Kmečka balada, Risto Savin: Kosa in Anton Lajovic: Megle. Poje kvintet. 2. Risto Savin: Skala v Savinji, Ludvik Zepić: Poljska pesem in Gazela, poje Jug Milan. 3. Gallus-Petelin Jakob: Preparate corda vestra, Civitate istam Tu circunda Domine in Ascendi Deus in jubilatione. Poje kvintet. 4. Risto Savin: Maskerada, Niko Štritar: Priša je cesarski pot in Hodi da, Minka! Poje Petrovčič Tone. 5. Stevo Mokranjac: Prva rukovet: Iz moje domovine, Emil Adamič: Za platom. Poje kvintet. Oba solista spremlja na klavirju g. Gallata. Na koncert, ki je po svojem sporedu izredno zanimiv, in bo po izvajanju priznanega Slovenskega vokalnega kvinteta prav gotovo odlično, opozarjamo in vabimo k obilnemu posetu.

Sokol I. Ljubljana-Tabor sporoča svoje-mu članstvu, da je preminul zvesti član br. Mlakar, profesor dravnega učiteljskega. Pogreb pokojnika bo v ponedeljek 20. t. m. ob 16. iz hiše žalosti, Prisofna ulica 3. Uprava vabi bratsko članstvo, da ga v čim večjem številu spremimo na njegovi zadnji poti v črtilu z znakom. Zdravo! Uprava.

Cilji nemške propagande

„Petit Parisien“ vztraja na avtentičnosti svojih odkritij o hitlerjevski propagandi za nemške imperialistične cilje

Pariz, 19. novembra. d. Glavni urednik »Petit Parisien« E. J. Bois vztraja kljub ponovnim nemškim demantjem, da je dokument, ki je bil objavljen v listu o ciljih in sredstvih nemške propagande, popolnoma avtentičen. Ta izjava je tem bolj pomembna, ker se je »Petit Parisien«, ki je eden najbolj razširjenih francoskih listov, vsa leta odkritosrčno zavzemal za politiko sprave med Francijo in Nemčijo in sta glavni urednik E. J. Bois kakor tudi diplomatski urednik Julien, ki se je podpisal pod odkritja, objavljena v listu, ena izmed najbolj znanih novinarjev Francije in sploh na svetu. Bois piše v »Petit Parisien«:

Ce je kdo vodil pošteno mirovno politiko, ni bila Nemčija, temveč Francija. Če bi bil še na svetu mož, bodisi v vladi ali pa izven nje, ki je predstavljal to francosko politiko in čegar spominu bomo ostali zvesti (Briand), bi gotovo danes dvignil svoj mogočni glas ter postavil hitlerjevski imperializem na sramotni oter, kakor je to storil l. 1929. s tribune Društva narodov. Ta imperializem se zrcali v dokumentu, ki odkriva pravi obraz sedanjih vladarjev Nemčije. Francija se ne pusti z nobenimi demantji, temveč samo z resničnimi dejstvi prepričati, v kolikor pa gre za dejstvo, poznamo zelo dobro samo eno — beg Nemčije iz Društva na-

rodov. To je zelo zgovorno dejstvo in sicer v enaki meri, kakor so navodila hitlerjevske propagande.

Berlin, 19. novembra. d. Nemški poslanik v Parizu je naprosil francosko vlado za posredovanje, da bi ji bili predloženi dokumenti oziroma njihovih faksimile, ki jih je priobčil »Petit Parisien«. Nemška vlada trdi, da so ti dokumenti ponarejeni.

Pariz, 19. novembra. g. Predsednik zunanega političnega odbora v senatu, bivši poslanik Henry Berenger, je imel včeraj senzacionalen govor o Hitlerju in židovskem vprašanju ter je izjavil med drugim: Nemčija je s svojimi židovskimi državljani ravnala z nenavadno brutalnostjo ter postavila 600.000 nemških židov na sramotni oter ali pa jih izgnala iz države. Zato je izzvala ogorčenje vsega kulturnega sveta. Na vprašanje, zakaj je ravnala tako, niso mogli niti dr. Göbbels niti drugi narodno-socialistični voditelji dati konkretnega odgovora. Kot edini vzrok so navajali, da so židje nearijski, pri čemer pa je treba ugotoviti, da sploh ni čistega nemškega plemena, ker je nemški narod mešanica vseh mogočih plemen. V resnici je prišlo do spora med dvema civilizacijama in do boja med nasiljem in duhom. Nemška civilizacija sloni na sirovi sili, židovska pa na duševni sili in mesijanizmu pravičnosti.

Razorožitvena pogajanja

Sestanek glavnih delegatov v svrhu razčiščenja in omo-gotanja nadaljnjih pogajanj

Zeneva, 19. novembra. d. Tajništvo Društva narodov je izdalo o včerašnjih razgovorih naslednje komunikacije:

Predsednik razorožitvene konference Henderson je imel včeraj dopoldne razgovore s Johnom Simonom in Edenom. Popoldne je sprejel Paula Boncourja in Mas-sigla, nato pa italijanske delegata Di Soragno in Ruspolija. Predsednik Henderson je s svojimi posetniki podrobno pro- učil sedanjí položaj. Zvečer se je sestaj z zastopniki držav, v katerih imenu je John Simon podal svoje izjave 14. oktobra.

Francoski zunanji minister Paul Boncour se je včeraj popoldne sestaj s poljskim delegatom grotom Raszkim, angleški zunanji minister John Simon pa je imel daljši razgovor z ameriškim poslanikom v Bernu Wilsonom in italijanskim delegatom Di Soragno.

Davi se je najprej sestaj angleški zunanji minister Simon s predsednikom razorožitvene konference Hendersonom, kasneje pa sta sestala italijanski delegat Di Soragno in francoski delegat Massigli. Ob 16. so se zbrali pri Hendersonu Simon, Eden, Paul Boncour, Di Soragno, de Beneš in generalni tajnik Društva narodov Avenol. Gre za to, da razčistijo položaj. Stališče angleškega zunanje minist-ra je težavno. Angleška vlada bo vztrajala pri svojem razorožitvenem načrtu. Prav tako je razumljivo stališče italijanske vlade, ki smatra, da so pogajanja v Zenevi brezpredmetna, dokler se ne vrne Nemčija. Francosko stališče je jasno in popolno. Francija se bo držala svojih obveznosti in bo vztrajala pri svoji dosedaj-nji razorožitveni politiki. Angleška delegacija bo skušala izpremeniti svoje pred-loge, ki jih je razorožitvena konferenca soglasno odobrila dne 14. oktobra. Po naj-novejših poročilih iz Berlina odklanja nemška vlada angleško konvencijo v ce-loti, zaradi česar nastaja vprašanje, ko-mu bo koristilo, če bo angleška delegaci-ja izpremenila svoje stališče.

Pariz, 19. novembra. AA. V današnji šte-vilki »Journala« poroča Saint Brice o po-ložaju v Zenevi in pravi med drugim:

Francija smatra kot obvezen sporazum, ki je bil sklenjen 25. septembra med Francijo, Italijo in Anglijo in ki ga je sprejelo predsedništvo razorožitvene kon-ference na svoji seji 14. oktobra glede nadaljnje razprave o Macdonaldove na-črtu razorožitvene konvencije. Zato zado-šča, da o njem razpravljajo posamezni po-ročevalci in ožji ogor in da predlože svo-ja poročila seji splošnega odbora, ki bo 4. decembra.

Kaže, da je predsednik razorožitvene konference Henderson drugega mnenja in da zato zagovarja, naj bi se vršila nova pogajanja.

Mi bomo na ta njegov predlog glede no-vih pogajanj pristali, pravi dalje Saint

Nesoglasja v angleški vladi

London, 19. novembra. AA. Angleški lu-beralni krogi smatrajo, da je položaj zunanje ministra Johna Simona postal v zadnjem času slab, zaradi česar ni izklju-čeno, da bo izpadel iz sedanje vlade.

Lista »Sunday Referee« in »Sunday Di-spatch« trditva, da je položaj zunanje ministra ogrožen zaradi nesoglasja med njim in drugimi člani Macdonaldove vlade, ki so nastala zaradi razorožitvenega vprašanja in glede nadaljnje zadržanja angleške vlade v tej zadevi.

»Sunday Dispatch« pravi, da uživa Simon v svoji stranki neomejeno zaupanje. Zato bi ta stranka, če bi Simon izpadel iz vlade, takoj prešla v najstrožjo opozicijo. V tem primeru bi bil ogrožen položaj Macdonaldove vlade same.

Tudi »Observer« govori o možnosti Si-monove ostavke. List naglašja, da bi Si-monov odhod iz vlade imel v sedanjih oko-liščinah velike posledice. Javnost bi smat-rala, da je bil Simon žrtvovan samo zato, da bi vlada zadostila zahtevam nemških narodno-socialističnih krogov. To pa ne bi bilo združljivo z ugledom Velike Britanije. S tem v zvezi opozarjajo poučeni krogi na primer nekdanjega francoskega zunanje-ga ministra Delcassaja.

Velika rudniška nesreča

Grasmoor, 19. novembra. AA. V tukajš-njem rudniku se je danes dogodila eks-plozija. Vodstvo je izdalo komunikce, v ka-terem pravi, da je bilo ob času eksplozije v rovih 13 rudarjev. Pri nesreči je našlo smrt 15 rudarjev.

Dostojanstven pogreb Petra Grassellija

Ljubljana je na izredno lep način počastila zadnj pot svojega prvega slovenskega župana — Po številnih predstavnikih je bil pri pogrebu zastopan ves narod

Ljubljana, 19. novembra. Sredi žalostnega, z oblaki in z meglo zasrtega novembrskega dneva je danes popoldne Ljubljana pospremila svojega prvega slovenskega župana na njegovo poslednje domovanje. Davi so truplo Petra Grassellija prepevali iz hiše žalosti v mestno hišo, kjer so ga sredi zelenja, cvetja in vencov položili v avli na mrtvaški oder.

Ozadje prostora je krasil portret pokojnega župana, ovit s mrtvaškim florom, ob vznožju krste pa je stala častna straža dveh mestnih uslužbencev v uniformah. Sem je ves dan prihajala množica prebivalstva, da izkaže poslednjo čast velikemu možu, s čigar imenom in delom je zrezano vstajenje nacionalne Ljubljane. Aranžman mrtvaškega odra je bil zares krasen, zlasti pa je občinstvo občudovalo okno lepe in številne vence, razložene okrog odra.

Za poltretjo popoldansko uro je bil napovedan pogreb. Z dosti prej so se pričele pred mestno hišo zgrinjati množice narodnega občinstva, da v sprejmu ali vsaj v špalirju pospremi Petra Grassellija. Ko so krsto drgnili z odra, je prvi skri zbor Glasbene Matice pod vodstvom ravnatelja Poliča ubranjo zapel žalostino. Z njo se je poslovil od soustanovitelja našega osrednjega glasbenega zavoda.

Županovo slovo

Nato je župan dr. Puc izpregovoril prvega svojemu slovenskemu predhodniku na stolu mestnega župana nekaj iskrenih, toplih besed. Peter Grasselli je bil tisti ljubljanski župan, ki je z njim naša metropola privikar v zgodovini glasno manifestirala, da je njeno prebivalstvo že od zdavnaj po večini slovensko. In zgodovina je Petru Grasselliju in njegovemu delu dala vse zadostne. On, s čigar delom in zmago je Ljubljana pred 50 leti pokazala, da je slovenska, je učeal osvoboditve in združitve vsega naroda in danes lahko rečemo, da bo prvi slovenski župan lahko mirno spal v avlo od mrtvih. Za županom je izpregovoril prvi podstarša SKJ Gangl te le ponosne besede v poslednji pozdrav enemu prvih in največjih borcev našega sokolstva.

Poslednjemu iz „Južnega Sokola“

Brat Peter Grasselli! Pristopam k tvoji krsti, da ti v imenu jugoslovenskega Sokolstva in v imenu vsega slovenskega Sokolstva izrečem bratko besedo v poslednje slovo, ko odhajš sedaj za vedno od nas.

Tvoje življenje se je naglo k zatonu, ko ti je dobrno nebo naklonilo visoko število let in ko si z radostnim srcem učeal uresničenje in izpolnitev mnogih upov, sanj in želja, ki so te že v mladeniških letih silile, da si se ustvarjaj, uporen, borben, navdušen in ves objektiv, posvetil službi naroda in domovine. Takrat sta oba — narod in domovina — jela pod tvojeto peto, in naše belo mesto, to poglavito torišče tvojega rodoljubnega delovanja, se je potapljalo v valovih tujega, nam sovražnega gospostva.

Dobrih sedemdeset let je od tedaj, ko si je iz zlate slovenske Prage v Tyršev duši spočetá sokolska ideja utrla preko vseh umetno in nasilno postavljenih mej zmagovito na slovanski jug Evrope in se je najprej ustavila v tem našem belem mestu. In kakor so se tej ideji, znameniti novega nacionalnega življenja, početnici največjih naporov in najljubejših borb za prepoved čast in svobodo naroda, odpirale duše češkega sveta in jo sprejemale vase, tako si tudi ti, brat Peter Grasselli — eden intelektualno najjačjih med svojimi soborci in vrstniki — to idejo prestregel v svoje prsi, jo spojil kot sestavni in bistveni del s svojo duševnostjo in ji ostal zvest in vdan do poslednjega trenutka svojega življenja. Južni Sokol in njegov naslednik Ljubljanski Sokol sta te sprejela v zgodovino svojih bojev in naporov, a s tem si je predal vsemu slovenskemu Sokolstvu, ki s častjo in ponosom ponavlja tvoje ime v vrsti onih bratov, ki so se prvi zgrinjali ob zmagovitem in neoskrunjenem sokolskem napredu.

Vedno si nam bil zgled iskrenega in značajnega Sokola, ki si s stalno pozornostjo in v veliko ljubeznijo spremljal naša prizadevanja in si se z največjo radostjo navduševal ob vsakem uspehu sokolskega pozhitvalnega delovanja. Le majhno je bilo število bratov, ki so s teboj vred kumovali Južnemu Sokolu. A danes? Danes nas je v Jugoslaviji na stototisoče, in v vsakem našem srcu odzvanja tvoje ime kakor pozdravni glas iz davne prošlosti, kakor klic novega, v viharjih razgibanega in ojeklenega življenja in kakor poziv k

novim najvišjim naporom, posvečenim močnostmi domovine in veličini naroda!

In šele nekaj mesecev je od tedaj, kar je tisočglava naša reka lila mimo tvoje stanovanj. Gledal si nas z okna s solznimi očmi, tvoja sokolska duša pa je hitela s nami, veselo se našega silnega razmaha.

Hvala ti, brat Peter, za vse, kar si storil za nas! Od našega debela se je odkrnila zadnja najstarejša veja, ki je bila svoj življenjski sok iz živega vrelca prvega navdušenega in zmagovitega zaleta sokolske misli! Sedaj legaš med vrste onih, ki so prvi orali in obdelovali našo njivo — v pokoji ti, a mi v nove borbe do novih zmag!

Ob tvoji krsti se je ustavil naš sokolski pohod ne toliko, da ti izrečemo svoje globoko spoštovanje in ti izpričamo svojo bratstvo ljubezen. In ko od tod stopimo zopet na staro pot truda in dela, pomemoraj se s teboj spomin na tebe, ki nas bodreče in dvigalo spremlja v bodočnost!

Brat Peter Grasselli, slava tvojemu imenu in spominu!

Žalni sprevod

Po teh spominskih besedah, ki jih je vsa množica s tiho pobožnostjo poslušala, se je med gostim špalirjem formiral žalni sprevod, kakršne Ljubljana zelo redko vidi. Dostojanstven je bil! Na čelu četa sokolskih jezdecov, za njimi godba Sokola I. z dirigentom švajcerjem, nato dolga vrsta Sokolov in Sokolice s podstaršost Ganglom in starostjo pokojnikovega matičnega društva, Sokola Ljubljane, Kajzeljem, Za Sokoli so se vrstili gasilci, za njimi ves Matični zbor. Sledil je voz, do vrha naložen cvetja, nato voz z duhovščino, na kar so sledila v sprejmu pokojnikova odlikovanja. Ob mrtvaškem vozu, ki sta bi-

la vanj prežena dva para konj, je koralaka častna straža Sokolov in mestnih uslužbencev. Za krsto je stopalo najvišje sorodstvo, nato so se vrstili predstavniki oblasti, korporacij in društev v tolikem številu, da ne moremo naštetih imen. Med drugimi so bili v sprejmu konzul francoske republike Neuville, konzul CSR Ševčík, inspektor dr. Guštin za bana in bansko upravo, župan dr. Puc, predsednik RK, MZD in občinski svetnik dr. Feitich, podstaršina Jugoslovenske gasilske zveze Turk, predsednik Glasbene Matice senator dr. Ravnihar in ravnatelj Hudab, načelnik konzorcija Jutrac Ribnikar, senatorji dr. Gregorin, Hribar in dr. Rožič, kranjski župan Pirce, skoro vsi ljubljanski občinski svetniki in magistratni nameščenci, zastopstvo Narodne tiskarne, veliko število narodnega žentstva z go. Tavčarjevo in Pucovo na čelu itd. itd.

Bil je to pogrebni sprevod, ki je sam po sebi pokazal, kako s pokojnim županom lega v grob pomemben kos naše zgodovine: toliko je bilo za krsto naslednjih predstavnikov, zastopnikov in odposlancev, da lahko rečemo, da je za pogrebom nekdanjega voditelja šel ves narod.

Sredi turobnega popoldneva so med žalostnikami in iskrenimi poslovnimi besedami pri Sv. Križu položili truplo Petra Grassellija v grob. Ob odprtem grobu sta se od pokojnika še enkrat poslovila predsednik Glasbene Matice senator dr. Ravnihar in starosta Ljubljanskega Sokola Kajzelj, zbor Matice pa je zapel »Blagor mu, ki se spočije. Lahak bodi pokojniku počitek po dolgi poti življenja! Narod dolguje Petru Grasselliju topla hvalostno, ki mu jo bo tudi ohranil s častnim, vedno svetlim spominom.

Naše gledališče v borbi s krizo:

Rekord dramskih predstav

Igralci so borbo s krizo sami vzeli v roke — Lep dokaz uspešnega pozhitvalnega dela - V dveh hišah naenkrat

Ljubljana, 19. novembra. Sobota in nedelja sta v borbi našega Narodnega gledališča za obstanek dva pomembna dneva. Gledališče je pod novim vodstvom v sporazumu s članstvom sklenilo, da obrat in produkcijo poveča na maksimum, in tako je Ljubljana danes doživela senzacijo, da je gledališče popoldne in zvečer dalo kar štiri predstave izven abonmaja — in izmed teh štirih so bile kar tri dramske.

Uprava je računala čisto prav: če ljudje preveč po redkem zahajajo v teater, jih je treba bolj pogosto vabiti in jim je treba dati čim večjo priliko izbire. Če se jim ne zdi vredno, da bi prišli v eno hišo, jim kar obe odprimo na stežaj. Današnje nedeljo so napravili prvi poizkus — in lahko rečemo: poizkus se je obnesel.

V soboto zvečer sta drama in opera dala dve pomembni umetniški predstavi. V dramo so privikar igrali čudovito Klabundovo japonsko igro »Priznik cvetočih čenčev« v režiji Cirila Debeveca. Klabunda ima naše občinstvo v nepozabnem spominu iz »Kroga s kredo«, in dani je za smučajo premiero običajna reklama v listih izostala, se je gledališče vendarle zdošči dobro napolnilo. »Priznik cvetočih čenčev«, pa tudi zasluzi, da tako zavoljo pretresljive vsebine kakor zavoljo svoje visoke umetniške lepote in zavoljo lepe vizorizite na našem odru postane igra našega širokega občinstva. Zgodba, ki jo tragedija pripoveduje, je stara več kot tisoč let in nam govori o ljubezni, kakršne še ni videl svet: mala Komachi (Vida Jovanova) žrtvuje svojo glavo rabeljskemu meču, da bi rešila pregnanega, skritega princa, božjega vnuka Kwana, po katerem naj vstane svoboda in pravica na Japonskem (Jan), toda oteti princ ne sprejme zase te žrtve in se zabode še sam. Juvanova in Jan sta za svojo lepo igro prejela mnogo cvetja, mnogo zahvale pa so želi tudi vsi ostali igralci. — V operi, pa so snodi dali »Tosco« z gostoma Kunčevom in Franciom. Gledališče je bilo do dobre mere polno in občinstvo ni štedilo z aplavsom tako za umetnost gostov, kakor tudi naših pevcev.

Danes pa so igralci naše drame pokazali, da zmorejo še nekaj več, kakor bi si kdo iz publike ali pa od kritike drznil pričakovati od njih. Za isto uro popoldne ob treh sta bili napovedani kar dve dramski predstavi naenkrat: v dramski hiši »Okence« — zadnjičkrat v seziji — v operi pa »Turške kumare«. Za ljudi, ki jim je kaj do smeha, ne pretežka izbira: komedija odlične češke pisateljice in igralke

Scheinpflugove je za bolj skromne, ne površne ljudi, ki jim mora tudi humor imeti ostrine smisla in sentence. »Turške kumare« pa za vse nas, ki morda nimamo nobenega razloga, da bi se kdaj v svojem življenju zamejali, pa bi se prav zato radi enkrat široko nasmejali brez vsakega razloga. Pri globoko znižanih, konkurenčnih cenah od 5 do 15 Din — pomislite, kakšna slast, sedeti enkrat za počenih 15 Din tam, kjer bi sicer (bi počital por.) lahko sedeli samo generalni direktorji, samo gospodje iz gornjih 10.000 — je »Okence« privabilo lepo število občinstva. In kar je največ vredno: med gledalci je bilo zlasti mnogo preprostih, delovnih ljudi, ki jih bodo tako lepa dela kakor »Okence«, prav gotovo za stalno navezali na gledališče in umetnost. — Še večji obisk so seveda doživeli »Turške kumare« v operi in smeha ni bilo ne konca ne kraja in nobenega dvoma ni, da si bodo ljudje še kdaj želeli videti lepo, dostojno veseligr v gledališču. In kar je glavno: gledališki blaginji se inkaro pričuje.

Se bolj kakor ta javni, vidni uspeh potencialnega gledališkega obrata pa je zanimiva in vsega priznanja vredna do vsiška pritrjena produktivnost, pozhitvalna delavnost naših igralcev. Narodno gledališče ni kakor kakšno dobičkonosno podjetje, ki ga je treba sanirati, in zato razumemo, s koliko ljubeznijo se člani teatra zalagajo za gmojni obstanek in prosep svoje hiše. Za gledalca je bilo danes težko rešljivo vprašanje, kako bo drama ob istem času opravila čez deske dve igri, v katerih imata vedje značilne vloge kar dva igralca: Zeleznik in Potokar. Zeleznik igra v »Turških kumarah« tistega vneta, neuklonljivega Ljubimca, ki prihaja skoraj v vsaki sceni z drugačno masko na oder, da bi si priboril svojo izvoljenko, v »Okencu« pa igra Diviška, slušatelj filozofske fakultete in brez njegovega siljanega nastopa bi si te komedije ne mogli misliti. Zeleznik je napravil čudež in je bil na obeh mestih naenkrat. Ko je v operi odigral kot glasbeni učitelj in kot znameniti slikar, je v hipu planil iz kostuma v civil in v avto, ki je čakal pripravljen, pa v dramo, kjer se je v hipu prelevil v študenta Diviška, stopil na oder, odigral to nepozabno vlogo, pa spet v civil in v avto in v opero, kjer je trenutek nato kot imeniten turški mogotec preskakal vse vloze v »Turških kumarah«. To je delo, ki ga lahko izvrši samo človek z živim ognjem v duši — in nič čudnega, da je publika akklamirala svojega igralca na odprtem odru. Enako je vreden ves po-

hvale Potokar, ki je moral prav tako v obeh komadnih postaviti dva moža — in v obeh komedijah podaja Potokar prav značilne like.

Zvečer so dali v dramo še »Sveto Ivanov«, v kateri oba igralca prav tako nastopata v prav vidnih vlogah: to je pač najvišji rekord, ki ga je kdaj dosegel slovenski

igralce. V operi pa so zvečer igrali »Traviato«. Obe predstavi sta bili izven in sta enako privabili številno občinstvo.

Takšna je približna teatarska bilanca današnjega dne. In lahko rečemo: če bo naša Narodno gledališče v resnici kdaj sanirano, bo to predvsem zasluza naših igralcev in njihovega žilavega dela.

Uloga izseljencev

v naši nacionalni revoluciji

Pomen arhiva Jugoslovenske narodne obrane v Splitu

Ljubljana, 18. novembra.

Nedavno je objavilo »Jutro«, da je v varstvo vpliske mestne občine izročen arhiv Jugoslovenske narodne obrane, ki vsebuje zanimive zgodovinske važne dokumente o sodelovanju naših rojakov v Južni Ameriki pri jugoslovenskem narodnem in državnem osvobodjenju. Ta arhiv je plod in pregled dolgoletnega dela, sestavljen pa ga je odbor, ki je bil izvoljen lani v Splitu. Odbor tvorijo dr. Ljubo Leontič, dr. Ivo Stalio, Zivko Večarič in Luvio Vukič, ki je že leta 1931. začel zbirati gradivo po vseh naselbinah naših rojakov v Južni Ameriki. Mnogo materiala je bilo že poprej donešenega v domovino in je prej omenjeni odbor torej le zaključil velikaneko zbirko. O bistvu in pomenu arhiva naš sledi nekaj podatkov:

Jugoslovenska nacionalistična mladina je imela že pred vojno dobre zveze z našimi izseljenci v Severni in Južni Ameriki, in ko so se ugledni člani te nacionalno revolucionarne organizacije v začetku svetovne vojne podali v inozemstvo, je bila pod okriljem Jugoslovenskega odbora v Rimu, Parizu in pozneje v Londonu uvedena akcija za politično organizacijo naših številnih naselbin v Ameriki. Vredna ideja te akcije je bilo osvoboditve vseh jugoslovenskih dežel od tujevladavine in uedinjenje v nacionalno državno socialno naprednega duha in visokega kulturnega stremeljenja. Leta 1915. in 1916. je bila v Antofagasti (Chile) ustanovljena velika politična organizacija Jugoslovenov v Južni Ameriki pod imenom Jugoslovenska narodna obrana. Sedaj te organizacije je bil v Valparaisu, kjer je bil duša pokreta naš ugledni rojak, industrialec Pasko Baburiza. Naglo se je širilo delovanje nacionalno revolucionarne organizacije po vseh južnoameriških državah in je tako dosegla JNO do konca leta 1922. 65 podružnic, mnogo članov pa je imela tudi v mestih, kjer organizacija sicer ni bila izvedena.

Med nacionalno revolucionarnimi pokreti

vseh dob zavzema JNO nenavadno mesto. Pomisliti je treba, da je bila to prva enotna politična organizacija med našimi rojaki, raztresenimi širom daljnega tujega sveta. Nadalje se je ta organizacija ustanovila v dobi največje nezgodnosti, ko se je vojna streča nagibala zla na eno, zdaj na drugo stran, in ko se je pri prebivalstvu dežel, ki niso bile zavlečene v vojni vrtnec, kot izraz eobičnosti in tudi samoočrambe najbolj očitala odpornost proti vojnim homatijam. Pomisliti pa je treba naposled tudi to, da so spadali naši rojaki med mlajše priseljence južno-ameriških držav in da so morali posvečati največ skrbi svojemu obstanku. A kljub temu so se naši rojaki, pripadniki vseh poklicev, živeli v najrazličnejših socialnih položajih, od agilnih podjetnikov, poljedelskih pionirjev v pustih krajih, kvalificiranih in ne-kvalificiranih delavcev v najrazličnejših tavnarh pa do težakov na farmah in v pristaniških, trdno oklenili nacionalno revolucionarne organizacije. V njenih vrstah so naj-silnejše manifestirali svoje najtesnejše vaze s staro domovino ter v tujem svetu svojo nacionalno individualnost.

Člani JNO so z večjo pozornostjo kakor mnogi v domovini spremljali vse izrazne protubojne narodne zavestnosti pod avstro-ogreckim jarmom ter vse faze gigantske borbe, ki jo je vodila Srbija. Posredovali so s tisočermi brožurkami in spomenicami v Londonu in Parizu, poleg tega pa so od svojega zaslužka prispevali za Jugoslovenski odbor v Londonu, za erške vojne ujetnike, za vojne sirote, za Rdeči križ ter za vse dobrodelne in kulturne ustanove v stari domovini.

O vsem tem svedoči arhiv JNO, ki pa je važen tudi zaradi tega, da nas bo vedno z največjo prebivalnostjo pozival ter nam dokazoval, da so naši rojaki, raztreseni širom Amerike, važni del našega narodnega telesa, da jim stara domovina dolguje mnogo hvala in da jih ne sme nikdar pozabiti.

Ljubljanska kronika

Ljubljana, 19. novembra.

Megla. Megla od jutra do večera. Lahko bi bila krila skrivnostne dogodke, vendar pa je tudi tokrat bilo v Ljubljani kakor običajno ob takihle jenskih nedeljah, ko se mesec nagiba h kraju: v drobnem nič novega! Niti niso turisti pohitili na planine, samo redki smučarji so se drznili iskati prvi sneg na Gorenjsko, lovci pa so že resignirali, saj ni bilo videti niti so korak daleč. Seveda, izostali pa vendarle niso dogodki večjega pomena, o katerih pa poročamo posebej.

Policija je spet imela mir, izvzemši oni spopad na igrišču Primorja. Enako reševalna postaja. V ljubljansko bolnico so sprejeli: predvsem poškodovanca pri današnjem nogometni tekmi novinarja Borivoja Kešica, urednika beograjskega »Vremena«, ki ima nogo poškodovano v kolenu. Zvečer so ga beograjski fantje hoteli vzeti seboj v Beograd, pa so zdravilni ovsvetovili in tako ostane Kešić do okrevanja v Ljubljani. Nikakor pa poškodba ni nevarna, ker je ranjeno samo meso, ne pa kost. Želimo tovarišu skorajšnje zdravlje!

Nadalje je bolnica sprejela v oskrbo naslednje poškodovance:

Davi ob 3. so našli na Poljanski cesti poškodovanega zidarja Ivana Debernardija. Pravi, da so ga napadli štiri neznanzi. V Ljubnem na Gorenjskem je 20 letni hlapec France Vodnik sinoči doma spodrsnil, udaril pri tem z desenco ob šipo in se močno porazil. Pri prevajanju drv pa je padel pod voz France Mali, sin posestnika iz Žabč (občina Vače) in si zlomil desno nogo. Po nesreči pa je bila s kamnom zadeta v levico dinarica Ana Brajdčeva iz Zakotja pri Dragatušu. V mraku je šla domov. Tam blizu je nekdo strážil hišo in ker se na njegov poziv ni odzvala, je zagnal kamen. Drugih nesreč za enkrat ni bilo. Lahko pa bi se ponovi primerice prav tik pri bolnišnici, ker je ob tamošnjem vrtu od regulacije in tramvaja ostalo nekaj starih tračnic in kandelabrov, ki jih pasanti ponoči ne vidijo in se ta ali oni utegne čez nje prekucniti. Čeprav je tik zraven špital, prav gotovo nikdo nima veselja, da bi ga kar s ceste prinesli vanj s polomljenimi nogami.

Pristopajte k „Jadranski strugi“!

pojedino, ki naj bi bila na čast novopečenemu županu Andražu. Povabljeni je bila predvsem vsa žlahta do devetega kolena nazaj. Izvzeti so bili samo tisti, ki so trobili v desničarski rog.

Dona Peregrina ponoči še spati ni mogla, od same nestrpnosti in od skrbi. Ko pa je proti jutru malo zadremala, so se ji mahoma pritaknile vse sanje: videla se je, kako stopa, vase ponosna, v židani obleki, poleg svojega moža, župana Andraža.

Napočil je dan volitev. Silna nervoznost se je polajšala done Peregrine. Čeprav je za tržno upala, da bo zmagal Andraž, bi bila že ob sami misli na zmago desničarjev kmalu omedlela.

Salamandrovci so se bili za žive in za mrtve. Zda so imeli levičarji večino, čež eno uro pa so jih spet posekali glasovi desničarjev.

Vas Salamander je bila španska vas pa vseeno napredna. Zato se razume, da je bil vsekrižem napeljan radio.

Dona Peregrina je vse popoldne predsedala ob zvočniku, v gala obleki seveda, kakor se za županjo in spe vsekakor spodobi. Pobledevala je in zardevala, kakršna so bila pač poročila z volišča.

Ob petih popoldne: levičarji imajo večino.

Ob petih trideset minut: glasovi obeh strank so v ravnovesju.

Dona Peregrina je zadrževala sapo, toliko da ni omedlela.

V hiši so se že zbirali povabljeni gostje.

Zvočnik je kričal naprej: Ob petih petdeset minut: desničarski glasovi naraščajo.

Ob petih petinpetdeset minut: desničarji imajo še vedno večino.

Ob šestih: zmaga desničarjev. Ena tretjina več glasov.

Dona Peregrina je skočila s stola, porabila pod klopio ležeči možev čevljev in ga v sveti ogorčenosti treščila naravnost v zvočnik.

Zaropotalo je in se zakotalilo po tleh. Nato je dona Peregrina planila k durim in odprla vrata v sosedno sobo.

Veseli obrazi povabljenih gostov so se ji zarezali nasproti.

»Pobegne se, svojat levičarska!« je zakričala nad presenečenimi gosti. »Živijo desničarji! Od danes naprej bo vsa naša hiša desničarska!« In dona Peregrina je debelo zijačajoči žlahti pokazala španske osle, nato pa je zaloputnila duri za seboj.

Vse to se je dogodilo v vasi Salamander, tam daleč nekje, po vsej priliki v deželi Španski.

Vinko Bitenc:

Županja in spe

Tam doli nekje — menda v deželi španski — so v neki vasi volili župana. Vas se je imenovala Salamander in je ležala tako, da so jo lahko od vseh strani božali solnčni žarki. Torej je bila lepa, prijazna vas, obilo božjega blagoslova se je zlivalo nad njo ob vsakem času. Samo vaščani niso bili nič kaj zadovoljni. Venomer so se pritoževali nad tem in onim, jadikovali o slabih časih, godrnjali čez davke in se za vsake prazne marnje prepirali med seboj.

Župan Garbas je imel obilo posla, da je miril in tolalil nezadovoljne. Na vse načine se je prizadeval, da bi zavladalo v njegovi občini vsepokošno blagostanje, gruntal je, kaj bi ukrenil, da bi bil že enkrat mir med vročerkvimi občani.

Pa vse skupaj ni nič pomagalo. Slednjič se je župan naveličal večnih tožb in preprirov, pa je kar čez noč iztuhtal tole:

Zaprosil da bo oblast, naj v njegovi občini razpiše volitve za novega župana.

»Bom le videl,« je dejal, »koliko je tistih, ki mi nasprotujejo in sejejo razdor v občini.«

Komaj so bile volitve razpisane, že

sta nastali v vasi dve stranki.

Desničarji so bili za župana Garbasa, levičarji pa so si izbrali za županskega kandidata nekega dona Andraža, bogatega posestnika, katerega enonadstropna hiša je stala sredi vasi.

Hud volilni boj se je obetal med strankama. Desničarji so bili trdno prepričani, da obdrže starega župana, levičarji pa si sploh predstavljati niso mogli, da bi ne zmagal don Andraž. Posebno njegova žena, dona Peregrina, je komaj čakala, da postane županja.

»Ti, Andraž,« je rekla svojemu možu teden dni pred volitvami, »za bodočo županjo se ne spodobi, da bi mešala pominke; kar brž se eno dekle k hiši.«

Mož ni prav nič oporekal. Kar ponosen je bil, da ima tako ženo, ki zna ceniti župansko čast. Čez dva dni je udinjal novo dekle.

Dona Peregrina naenkrat še kuhati ni znala več.

»Županje ne kuhajo same,« je pravila možu. »Kaj pa misliš! Treba bo sprejemati goste, povabljenava bova zdaj sem, zdaj tja, jaz pa naj grem v družbo z razpokanimi rokami? Ne, dragi moj; kuharico morava najeti.«

Mož se je popraskal za ušesi, rekel pa ni ne bev ne mev. Že drugi dan je prišla kuharica v hišo, neka daljnja ženina sorodnica.

Dona Peregrina je imela še vse polno skrbi in želja. Volitve so se bližale bolj in bolj, še nekaj dni, pa bo zablestela nad glavo Peregrine zvezdica gloriole.

Sobe se morajo preurediti, brez jedilnice in spalnice pri županu ne gre. Oprava mora biti nova, obleke županje tudi. Z eno besedo: vse, kar je pri hiši, se mora prenoviti, da bo gospa županja lahko ponosna na tak dom. — Zidarji so belili, mizar je pripeljal novo opravo, pleskar je prepleskal hišo znotraj in zunaj, sobni slikar je preslikal vse stene z najmodernejšimi vzorci. Nato je prišla šivilja.

Od jutra do večera je dona Peregrina pomerjala obleke, posvetovala se s šiviljo, kakšen kroj bi ji kot županji bolje pristojal.

Don Andraž, kandidat na županski stol, je sicer nekoliko zmajeval z glavo, češ, da bo zaradi teh novotarij zlezel v dolgove; pa ga je brž potolažila njegova brihtna zakonska družica:

»Andraž, ali si tako kratke pameti? Ko postaneš župan, boš lahko te izdatke pripisal k občinskim stroškom. Tako bo — pa nič drugače. Razumesh?«

Dona Peregrina na žalost ni bila večša pisana. Zato je najela svojega bratranca — bodočega občinskega tajnika — da je napisal povabila za slavnostno

DOGODKI PO ŠIRNEM SVETU

V spomin Jeana Jauresa

Pariški socialisti manifestirajo pred Pantheonom proti fašizmu in vojni

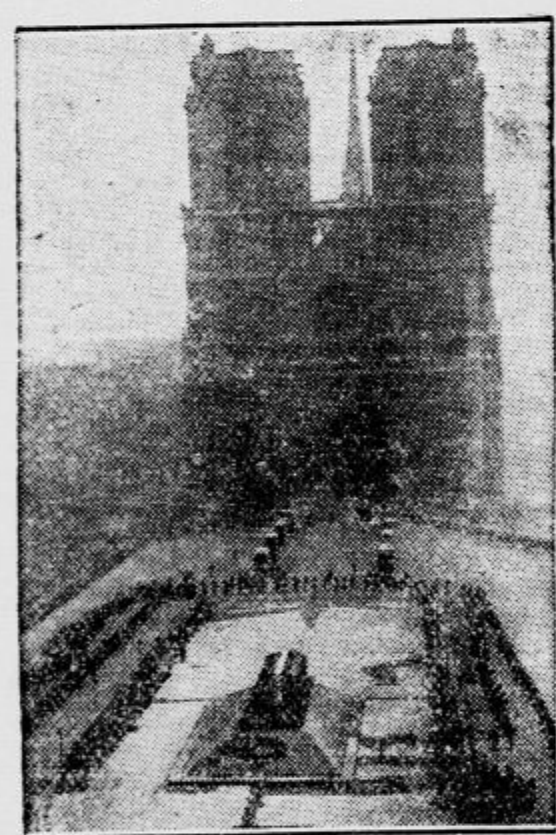
„Marseillska tolpa“ v Parizu

»Marseillska tolpa« je v Marseilleski družbi v Franciji, pred katero trepetajo vsa dežela. Zdaj je prišla v prestolnico in začela izvrševati svoje delo s takšno verzirnostjo, da se lotiva vseh pariških prebivalcev strah in groza. Samo pri vplomu v banko »Lyon Allemand« je uplenila 600.000 frankov.

Ta vrom je bil izvršen med polnočjo in peto uro zjutraj, ko so policijski organi ugotovili dejanje. Vrata banke, ki drže na ulico, so našli odprta. Detektivji so takoj alarmirali vse policijske straže, komisija pa je ugotovila, da so vlomilci prevrtili strop nad blagajno in se spustili skozi odprtino v prostor. Ni dvoma, da so se že dan pred vromom skrivali v poslopju, kajti tako premetenega vroma ni mogoče izvesti v nekaj urah.

Vlomilci so delali z največjo previdnostjo. Najprej so odstranili parketne deske nad blagajniško sobo, potem so izvršili skozi strop kakšnih 5 cm široko luknjo, vtaknili skozi njo dežnik, da so lovili vanj omet in delali tako dolgo, da so mogli zlezti skozi odprtino k blagajni, katero so navrtali od spodaj ter odnesli iz nje za 600.000 frankov zlata v palicah. Vreče s srebrnim novcem se niso niti dotaknili. Orodje so po vplomu pustili pri blagajni, vrata so odklenili z vtrili, na vlomišču pa so pustili tudi časniki, v katerem je bilo zavito vlomilsko orodje. Iz vsega tega sklepa pariška policija, da ni izvršil tega vroma nihče drugi kakor »marseillska tolpa«, ki je na popolnoma enak način pred nekaj tedni uplenila podružnico banke »Lyon Allemand« v Marseillesu.

Zadnja pot prof. Rouxa

V Parizu so položili k večnemu počitku slavnega direktorja Pasteurjevega zavoda prof. Rouxa. Slika nam kaže krsto z njegovimi zemskimi ostanki pred cerkvijo Notre Dame

Boris Olenin:

Ruske plantaže kaučukovih nasadov

(Zmaga tau-sagzya.)

Dvajset zadnjih let Edisonovega življenja je bilo posvečenih neposrednim poizkusom, pomagati Ameriki pred uvozom angleškega kaučuka. Njegovi laboratoriji in profesorji so veljali tri milijone dolarjev in tisoče dragocenih ur ljudskega dela. Preizkusili so 18.000 (osemnaest tisoč) rastlin in našli samo eno, ki daje 10 odstotkov kaučuka.

Nedolgo pred Edisonovo smrtjo je prišel k njemu reporter velikih ameriških novin. Dvajset let porazov je vstal pred Edisonom, ko je zaslišal reporterjevo opombo. A Edison je poraženo odgovoril novinarju:

— Vi me vprašate, kaj pravim o vseh, da so bač našli v sovjetski Rusiji sintetični in obenem istakotni prirodni kaučuk? To je slab in nemogoč trik!

Spomin mi je obudil te besede bač v trenutku, ko sem premeril na tovornem avtu »Jaz« deset kilometrov zaprašene ceste in ko sem se znašel pred nizkim, neuglednim grmovjem z zaprašeniimi, sivimi, tankimi

* Ta reportaža sovjetskega žurnalista je bila nedavno objavljena v »Večerni Moskvi«. Končuje se na agitacijski način, drugače dandanes itak ni mogoče v sovjetskih listih. Ne glede na aotacijo pa vsebuje zanimivo dejstvo, ki samo po sebi pomeni prevrat na trgu ene najpomembnejših surovin sodobne industrije. Ta zanimiva reportaža je izšla v »Pravdi« tudi v praškem dnevniku »Narodni Osvobodenci«.

Sledovi za morilcem Vranske

Praško policijsko ravnanje je nedavno poslalo v Pariz vzorec rjuhe, v katero je bilo zavito truplo umorjene Vranske. Poleg tega je poslalo še dva druga vzorca blaga, ki so ga našli v kovčegih. Pariško policijsko ravnanje je odgovorilo, da izvirajo vsi trije blagovni vzorci iz neke francoske industrije za platno. Po tem sklepa praška policija, da se je moral muditi morilec Vranske vsekakor v Franciji. Da bi lažje dognala sled, je dala kriminalna policija pregledati kartoteko vseh v zadnjem času v Pragi mučenih se inozemcev, toda doslej se še ne more pohvaliti s pozitivnim uspehom.

Kače napadle letalca

Letalec, ki prevaža pošto med glavno naselbino v Novi Gvineji in njenim zaledjem, je pred kratkim med poletom čez gorški masiv občutil hladen pritisk na svojem ramenu. Ozri se je za trenutek in videl, da se izteguje po njem velika kača.

Izprva se je hotel spustiti na tla, ker pa je bil pristanek nemogoč, je prijel klesce, ki jih je imel pri rokah ter pobli z njimi kačo do smrti. Ko je pozneje pristal, je moral ugotoviti, da je vozil s seboj še nekaj silničnih sopotnic, kakor je bila ubita kača. Toda te plazilke ga niso napadle, marveč so se z zadovoljstvom kretale po poštinih vrečah in zavojih v letalu. Po pristanku so kače pobili uslužbenci letališča.

Osleparjeni cirkus

Lastnik cirkusa Kludsky Karel Kludsky je te dni v Uberskem Hradištu ugotovil, da mu je njegova glavna blagajničarka Ana Kočkova poverila večjo vsoto denarja. Kočkova je bila pri podjetju nad deset let in je, kakor je ugotovila sedanja preiskava, vedno zadrževala del vstopnine zase.

Šele po aretaciji je blagajničarka priznala, da je sleparila v dogovoru z Arabcem Abd el Miro, ki je bil tudi uslužbenec pri podjetju in pobiral vstopnice od občinstva. Blagajničarka je zahtevala večkrat od Arabca vstopnice nazaj in jih je ponovno prodala ljudem. Cirkus je bil na ta način vedno poln. Blagajna pa je izkazovala premo vstopnine. Nepošteno blagajničarko so zaprli, z njo vred se bo moral zagovarjati zaradi goljufije tudi Arabec in še nekaj drugih oseb.

Smrtna nesreča Vanderbiltovega sina

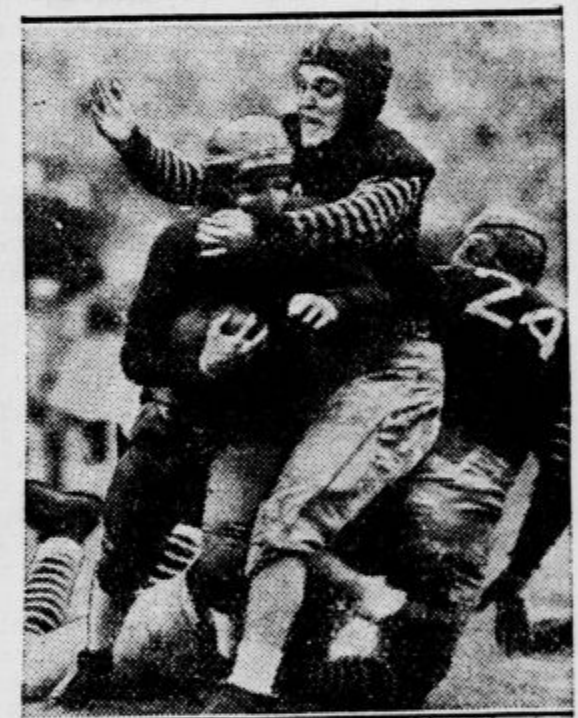
Tretji sin znanega ameriškega milijonarja Vanderbilta, 24letni William Vanderbilt, se je v sredo smrtno ponesrečil na nekem avtomobilskem izletu v Ridgelandu (Južna Karolina).

Kanibali požrli dva letalca

»Petit Journal« poroča iz Dakarja v Afriki, da sta postala dva francoska letalca, ki ju pogrešajo letos že od 30. junija, žrtev afriških ljudžderov.

Vojaška letalca Gatet in Bree sta morala zaradi orkana nad Portugalsko Gvinejo zasilno pristati v divjaških predelih. Spustila sta se na zemljo v močvirnatih krajih in preiskava je dognala, da so ju ujeli afriški kanibali, ju spekli in pojedli. Pojedena ljudžderov je bila združena z velikimi svečanostmi, kakršne so običajne pri divjih rodovih.

Takole se bore v Ameriki

Zanimiv prizor s tekme v ameriškem rugby med znanimi moštvi vseučilišč Kalifornija in San Francisco

Izposojevalnica za avtomobile

V vzhodnem delu Pariza se dviga osemnadstropno poslopje, ki so ga pravkar spravili pod streho. To poslopje ni navadna hiša, ampak bo rabilo kot zastavljavnica in izposojevalnica avtomobilov.

V hiši je prostora za 2000 voz, ki jih s posebnimi dvigali spravljajo v razna nadstropja, kjer čakajo, da jih lastniki zopet odkupijo, kar se v Parizu kaj čisto dogaja. Posebni prezačniki skrbijo za to, da so vozila vedno v enaki temperaturi. Za shrambo plača lastnik avtomobila mesečno 200 Din.

Strašna muzejska goljufija

Iz Kaire poročajo: V nekem mestecu blizu Kaire so oblasti razkrile umor, ki je po svojem poteku in zaključku brez primere v kriminalni zgodovini. Nek starinar je umoril svojega lastnega brata in dal pripraviti mrljica v mumijo, ki jo je od starinarja kupila neka angleška zastavna družba in poslala »mumijo« v Britski muzej, kjer so jo obiskovalci občudovali kot primerek iz davne egiptške zgodovine.

Zadnji krvnik Bosne in Hercegovine

V Brunnu am Gebirge v Avstriji preživlja svoje zadnje dneve Alojz Seyfried, mož 78 let. Nedavno so ga obiskali reporterji, katerim je pripovedoval:

Prestar sem, da bi se prostovoljno javil za krvniški posel, dasi sem ga opravljal dolga leta. Poslal sem na drugi svet 40 zločincev. Dolgo sem delal z znamenitim rabljem Langom, po katerem sem postal glavni krvnik za Bosno in Hercegovino.

Zadnjo smrtno obsodbo sem izvršil pred desetimi leti, zdaj pa ne bom nobene več, ker sem za to prestar. Tudi moja dva brata Rudolf in Jožef, ki sta mi svoj čas pomagala pri obešanju zločincev, nista več za to delo, ker sta kakor jaz v letih, poklic krvnika pa zahteva mladih in svežih moči.

Medicina med divjaki

Divjaški rodovi Afrike, Azije in drugih delov sveta imajo razne zdravilne načine, ki so sicer prežeti s čarovništvom in vražami, a jim uspeha včasih le ni oporekati.

Vedi na Cejlonu n. pr. nimajo čarovnikov, temveč prave zdravnike. Iz raznih zeli pripravljajo čaje, ki dosežejo pogostoma svoj zdravilni namen. Zamorci v ekvatorialni pragozdni Afriki uporabljajo z uspehom znojenje in puščanje krvi proti mrzlicam in revmatizmu, ki so jim v tamnošnem vlažnem podnebju zelo podvrženi.

V ostalem je tu vsak svoj zdravnik in medicinsko znanje se podeduje od roda v rod. Sloviti »medicinarji«, orati, ki jih dobimo skoraj pri vseh divjaških rodovih, uporabljajo čestokrat tudi zdravilne načine, ki spominjajo na prakso civiliziranih ljudstev. Njih posebnost je le ta, da dajejo prednost čarovniškemu hokuspokusu in da tudi svoje uspehe razlagajo s čarovniškega stališča, kot posledico napoditve zlih duhov itd.

Štedljivci

Po neki novi statistiki si je na Japonskem 38 milijonov štedljivcev prihranilo 3.877.711.739 jenov, v Argentini polgred milijon oseb 99.992.297 pezov, v Čileju 1 milijon 554.501 oseb 465.020.843 pezov, v Avstraliji 5.105.045 oseb 217.510.000 funtov šterlingov, na Novem Zelandu 498 oseb 55.600.000 funtov šterlingov, v Združenih državah 13.241.893 oseb 9.640 milijonov 40.178 dolarjev, na Angleškem in Irskem 2.547.945 oseb 175.493.945 funtov šterlingov, na Holandskem 2.144.026 oseb 756.165.521 goldinarjev, v Belgiji 4 milijone 966.604 oseb 7.768.177.259 fr., na Francoskem 18.269.219 oseb 38.423.302.000 frankov, v Italiji 12.863.555 oseb 30.031 milijonov 120.652 lir, v Španiji 2.931.142 oseb 2.174.019.630 pezov, v Nemčiji 18 milijonov 250.000 oseb 10.850.000.000 mark, na Češkoslovaškem 3.818.403 oseb 19.630 milijonov 802.727 kron, v Švici pa so znašale hranilne vloge 4.893.759.288 fr. V naši državi je okrog 200.000 štedljivcev imelo v hranilnicah 15.273.076.604 Din.

Pri boleznih žolca in jeter, žolčnih kamnih, zlatci uravnava naravna »Franz Josefov« grenčica prebavo na naravost popoln način. Izkusnje na kliniki potrjujejo, da učinkuje domače zdraviljenje z »Franz Josefov« vodo posebno dobro, če jo mešamo s toplo vodo, izpijemo zjutraj na teš želodec. »Franz Josefov« grenčica se dobi v vseh lekarnah, drogerijah in specerijskih trgovinah.

Za najlepšo brado v Franciji

Dekle, ki jo kaže slika, je staro 35 let ter ima po naravi veliko brado, s katero hoče konkurirati za najlepšo francosko brado

Iz akvaristove torbe

O hitrosti rib.

Če si pogledamo ribe znotraj, se moramo čuditi, da so v razmeroma majhni telesni duplini želodce, čreva, jetra, slezena, mehur, ledvice, sečni mehur in semenske vrečke. Sree, kakor znano, je pa v vratu. To vse samo zaradi tega, da bi se mogel rep, ki služi ribi za plavanje, čim bolj razviti. Vsakdo, ki se bavi z vodožijem, je pri opazovanju rib lahko ugotovil, da si riba, ki hoče hitro na kako drugo mesto, pomaga z naglimi gibljaji repa, kjer je mišičevje najmočnejše razvito. Ves rep je namreč ena sama mišica, zlasti pri ribah roparicah, kakor n. pr. pri sulcih, postrvih, lipanih, ščurkah in ostržih opazimo, da je zgradba vsega života ustvarjena za hitro plavanje. Pri teh ribah je život bolj stisnjen, glava pa je nje v loku navzdol v obliki klina, ki premaga z lahko vodni odpor.

Mnogi mislijo, da pomagajo pri naglem plavanju tudi plavalci, kar pa ni točno, ker služijo te samo za bolj počasne spremembe mesta. Pri naglem plavanju so prsne in trebušne plavalce pretegujene k telesu, hrbi in v podrepa plavut služita za vzdrževanje smeri, repna plavut je pa izrazito krnilo in ji je dodeljena z repom vred pri plavanju glavna vloga. Akvaristi, ki je moral odrezati ribi del repne plavuti, zaradi tvorbi ali pa zaradi parazitov, je gotovo opazil, da je riba brez repne plavuti silno nerodna. — Ribe iz roda krapovcev, zlasti one, ki so visokega života, ne dosežejo nikdar brzine lososa, vendar utegnejo tudi one plavati na krajšo razdaljo a precejšnjo naglico, zlasti če jim je roparica za petami.

V sladkih vodah so lososi, sulec, postrvi in lipani najbolj plavalci, kajti oni dosežejo brzino 6 do 10 metrov v sekundi, kar je, upoštevajoč odpor vode, silna hitrost. Akvaristi, ki so čisto na prostem, in ribiči so mnogokrat pričeli zelo zanimivih prizorov, ki se odvijajo pod vodo, v borbi za obstanek, pri čemer igra brzina glavno vlogo. — Stal sem nekoč na obali Ljubljanske pod kašelijskim hribom in lovil lipane. Nekaj metrov višje je ležalo vejnato debl v vodi, s koreninami je bilo pa zasidrano v obali. Za deblom je nastala precejšnja vdolbina v vodi, na dnu je stal večji lipan, oddaljen okoli 8 metrov od debla. Hipoma, kakor strela, švigne lipan k deblu in skoči čezenj, za njim pa meter dolg sulec, ki je moral deblu tudi preskočiti. Naenkrat se je zalesketalo, ko sta ribi skoraj istočasno preskočili debl, a vse prizor ni trajal dve sekundi. Neumni sulec si je izbral lipana, ki ga gotovo ni dobil, namestu podmeta, katerih je v dolnji Ljubljani nič kolika.

Drugi prizor, ki sem ga videl, je tudi zelo zanimiv. Lovil sem postrvi in stal pri tolmunu nekega potolčka, v katerega je padala voda navpično z višine 2½ metra. Ko sem vlovil drugo postrv, sem pogledal na slapčič in videlo se mi je, kakor da bi šinil kak srebrno se lesketajoč, podolgovat predmet po slapu navzgor. Ko sem vrzel trnek ponovno, sem zagledal na mestu, kjer se je slapčič dotikal gladine tolmuna, postrv, ki se je bač pogrnala z bliskovito naglico v slap in — smuk! — je bila že v 2½ metra višjem koritu. Bržkone se me postrvi opazile, in ker je bil potolčič od tolmuna navzdol plitek, so si izbrale pot po slapu navzgor v višje korito. Da je za premaganje takih slapov potrebna bliskovita brzina in zelo jake mišice, bo jasno vsakomur.

Tudi doma v večjih akvarijih utegnemo opazovati brzino manjših ribic. Kleni, zelenice, pisanci, blistavci so silno nagle ribe in tudi linj, naš največji bojazljivec, ne zaostane za njimi. Takih prizorov ne bodo videli oni, ki goje v majhnih akvarijih prevlekle ribe. Nepriradno je in tudi smešno, če stoji velika riba v premajhni posodi, nalič vrani v kletki kanarčka.

O. S.

Goreče letalo na ulici

Neko privatno letalo je treščilo v Brooklynu na ulico. Trije potniki so se na mestu ubili, četrtega so prepeljali hudo ranjenega v bolnišnico. Komisija je dognala, da so si privoščili izlet z aeroplanom štirje ponočnjaki, ki so se dvignili v veseljem vinskem razpoloženju. Pilotiral je neki devetnajstletni mladenič, ki je najel letalo na podlagi pilotske izkaznice, dasi ni imel pilotske skušnje.

Pomiloščeni jetniki

V Jacksonu (Mississippi) je ondtni guverner pomiloštil deset zločincev, ki so bili obsojeni na dolgo robijo, ker so prostovoljno ponudili svoje življenje za raziskovanje spalne bolezni.

Zločinci so se dali skozi 30 dni pikati moskitom, da bi na ta način dognali, kakšna zveza je med moskitovim pikom in spalno boleznijo.

Na koncu so ugotovili, da ni med pikom moskitov in spalno boleznijo nobene zveze, kajti zločinci so bili kljub številnim pikom po 30 dnevni muki zdravi ter so jih na podlagi objube guvernerja odpustili iz ječe.

lieti. To grmovje je raslo pred menoj v ravnih vrstah na površini mnogih hektarjev. Na tem grmovju, na tej neugledni in na pogled nepomembni rastlini sem bral prečudno zgodovino ljudi, poizkusov, ekspedicij, porazov ljudskega dela in truda gentjev.

Pozimi 1922 je uslužbenec »Rezinotrest« (državnih tovarn gumijastih izdelkov), demobilizirani rdečarmije Zareckij, ujel razgovor dveh kozakov o dragoceni rastlini, ki raste v gorah in rodi prožno žetelno zrna. Takoj se je odpravil v gore. Počepal se je tam gori mesce in mesce. V kruto mrzli burji so mu zmrznili prsti na nogah in rokah. Ni imel kaj jesti. Rudo je gladoval. A naenkrat je našel grm s sivimi tankimi listi. Poslal je najdbo v Moskvo. Potekli so dnevi, tedni, meseci. Nobenega odgovora. Pošiljal je brzojavke za brzojavko. Nobenega odgovora.

Ko bo nekoč sestavljen muzej, bo mogel nosetnik v njem razgledati pod steklom blankete telegramov, v katerih je gladni, obupani demobilizirani rdečarmije vpil: — Smatram vaš molk za kontrarevolucijsno sabotažo slop tau-sagzyz ima trideset procentov kaučuka elop ako ne pošljete instrukcij pridem sam peš po železnici stop telegrafirati nočejo sprejeti moje zadnje besede stop drugače bi vam razložil ostalo Zareckij.

Svojo grožnjo je izpolnil. Prišel je naravnost v Moskvo. In tu v »Rezinotrestu« žuje, da se je njegova pošiljka tau-sagzyza — izgubila. K temu se je šel »uradni« »Rezinotrest« posmehniti: »Tau-sagzyz sploh ne more rasti v Kazakstanu to je zmotla«.

Tedaj je Zareckij preiskal žepa svojega

raztrganega plašča in izvlekel iz njih zmečkano korenje in listje. Podprla ga je strokovna zveza in vsa delavska organizacija. Izvršila se je druga analiza tau-sagzyza. Laborant, ki je analiziral izvir, je izbulil oči in kriknil: »Saj to ni mogoče! V tem je trideset odstotkov kaučuka!«

Tako se začela zgodovina tau-sagzyza! Severni Kavkaz je bil priznan za enega najpripravnějšíh krajev za povzdigo plantaž kaučukovih rastlin. Sedaj ima že plantaže v rejonih Majkopskem, Tarasovskem, Armavirskem, Kropotkinskem, Krasnodarskem: v rejonih Čečne, Matvejeve, v Kurganu in v Prizavnu.

Trajalo bi zelo dolgo, ako bi hoteli pripovedovati zgodovino triletnih porazov in zmag na poskusnih plantažah, na koščkih zemljišč velikosti enega ali dveh hektarjev. Mnogiča poljedelskih inženjerjev in delavcev, pod vodstvom polnočnega zastopnika organizacije izdelkov »Kaučukonos«, Sorokin, se je tresla za vsako seme tau-sagzyza. Njim se je dovolila, da v vsako jamico, odkoder je imel vzrasti grm, vsade tri zrna semena. Vse oči so buljile v to zemljo. Ali bo zrastle ali ne? Ali bo zmaga ali poraz?

Tolpi maj Majkopskega kraja je izvelkel iz zemlje prve poganjke nove rastline. Na poskusnih poljih se je razelznil tau-sagzyz. Vzklil je! Ni se izgubilo niti eno dragoceno seme.

Ali v juliju je solnce vso sejatev zažgalo. Poskusna polja, gojena s silno napornim delom, so zgorela. Sočni trsi rastline so postajali krhki, sušili so se, veneli. Bili so po dobni pozinjalom živalim, zvitem v agoniji. Profesorji so bili mračni. Laboranti kemijskih laboratorijev so majali z glavami. Pro-

esorji so tolažili brigade komsomolskih udarnikov: »Kaj na tem, prvi poskusi so vedno nesrečni!«

Poekusna polja tau-sagzyza so bila podobna pokopališčem. Tako so ostala vse julij in avgust. A naenkrat, ob koncu avgusta, je mrlovo, upuščeno polje zopet oživele.

Presenečeni profesorji, poljedelski inženjerji, komsomolci iz delavskih brigad so opazili, da vsi škli tau-sagzyza znova zelene. Pokazalo se je, da tau-sagzyz igra prečudno igro s solncem. Teza ljudje dotlej niso vedeli. V vročem letu suši listje, v jeseni pozanja novo, regenerira se, vpadalja se v novo življenje, jesen je pomlad tau-sagzyza.

Trije študentje poljedelske fakultete ne pretrgano motre košček zemlje, ne večji od poldruzega četvernega metra. Znameniti profesor Sorokin je med njimi pomlajen, vedno bolj razpoložen. Narezali so korenje tau-sagzyza na koščke, posadili jih namestu semenja. Kadarkoli se jim zazdi, da bi to že pričnelo rasti, dobivajo skoro vročico. Z urami v rokah čakajo, ali bo že skoraj prišel trešč vroče zeleni trenutek! In naenkrat res, glej: med grudicami črne zemlje začne kliti vroče brstje rastlin. Razgrinjale prst nad seboj. Koščki korenja so se prijelili in vzklili. To pomeni, da se da tau-sagzyz gojiti ne samo iz dragocenega semena, katerega je v državi tako malo, nego tudi iz odrezkov korenja!

Sorokin ima evetle oči, ki morejo tako prodorno gledati, da jih ne ušene arečanje z nobenimi drugimi očmi. Potrčava s evinčnikom po mizi in govori brez posebnega naglasa:

»To vse imamo že za seboj. Sedaj moremo že prav lahko pričeti plantažno razmnoževa-

nje. Poleg tega imamo 34 ha kok-sagzyza, 12 ha krim-sagzyza. Tu imamo v Majkopskem rejonu plantažo dvehletnih dreves gutaperke, eigonije in ezge, po poreku iz Mehike. Ko jim bo šest let, jih začnemo moletti, kakor se molze krava, ko se vrne s paše.«

Sorokin se ne more obvladati, z obraza mu pada maska njegove hladnokrvnosti. Skoči a stola in kriči:

»Tau-sagzyz se ustvarja! Da se pridelavati! Kratko rečeno, lahko poveste vsem, da začnemo dajati kaučuk ne po posameznih kilogramih s poskusnih grmov, nego za častno dajati svetu v lonah. Leta 1934 bomo imeli posejano a tau-sagzyzom 10 tisoč ha, a ko bomo imeli za seboj 1935. leto, začnemo gospodariti na plantaži 100.000 ha. Z njim bomo umeli opravičati tako sigurno kakor s stroji. Pojmite vi to? To bi se moralo telegrafirati na vse strani, a sploh...«

Pri tem se učeni profesor spomni, da ni primerno, če se on, odgovorni delavec, z nečim navdušuje. Znova si nadene masko hladnokrvnosti in njegove oči se zopet zledene. Je kova onih ljudi kakor Zareckij, kakor on sam in njegovi poljedelski strokovnjaki in njegove komsomolske brigade.

Vsi iz tisteza mesa, iz kakršnega je pač vrsta tistih ljudi, ki ustvarjajo današnjo dobo brez tujih pomoči.

Če postavimo neugledni nizki grmič z njegovimi zaprašeniimi sivimi, trdimi listi v primerjavo z Jaroslavskim, Gorkovskim in Stalinogradskim zavodom za traktorje in poleg Stalinovih tvornic avtomobilov — na pravila ta grmiček skoro smešno vti. Ali ne verujta, ljudje, samo tema, kar vidite. Pri vsej ovi neuglednosti ima grmič pravico da stoji z onimi v eni vrsti!

Sportna nedelja

... izven nevarnosti!

V zelo razburkani tekmi se je Primorje s tesno zmago rešilo pred izpadom iz lige — Po dve točki sta dobila BSK in Hajduk terdefinitivno zasedla prvo in drugo mesto

S temi tremi tekmami smo se približali že samemu koncu liginega tekmovanja. Svoje sta dopolnila sedaj še Hajduk in Gradjanski, ki imata že vseh 20 tekem pod streho. Preostane še pet tekem, in sicer BSK : Vojvodina, Primorje : Jugoslavija, Hašk : Concordia, Hašk : Jugoslavija in Hašk : Vojvodina.

Z današnjimi rezultati se je končno ustvarilo toliko pričakovanih jasen položaj na vrhu in na koncu tablice. BSK se je z 23 pikami povzpelo na nedosegljivo prvo mesto, ki mu ga tudi Hajduk s istim številom točk ne more več odvzeti, preostane mu pa še tekma z Vojvodino, ki jo bo predvidoma odločil v svojo korist in pomnožil število točk na 30. Hajduk pa se je usidral tudi za ostale nedosegljivo na drugo mesto.

Jugoslavija je sicer še na petem mestu, v preostalih dveh tekmah pa ima šanse še za tretje mesto, če odloči obe v svoj prid. Do osmega mesta je položaj sploh še v preigranosti, tekme Jugoslavije in Concordije, predvsem pa Haškove, bodo še močno vplivale na končno obliko tablice.

V spodnjem delu pa je slika kakor v vrhu povsem jasna. Vojvodina ima sicer še teoretično možnost, da doseže še dve točki, ki je pa ne bi spravili s predzadnjega mesta. Veliko večja je verjetnost, da si bo v obeh tekmah še toliko pokvarila kolikolen, da bo padla prav na zadnje mesto.

Ljubljanski dogodek je spravi dokončno jasnost v osmo in deveto mesto v tabeli. Zdjaj si lahko ljubljanski živci odpočijejo, Primorjasi so si z več kot zasluženim zmago priborili obstanek v ligi in pahnili s svojim uspehom Sarajevčane v pogubo. Tako je na svetu: »mors tua vita mea«.

Sedaj je v liginem prvenstvu tak položaj:

BSK	19	12	4	3	64:23	28
Hajduk	20	13	2	5	41:19	28
BASK	20	10	3	7	42:37	23
Gradjanski	20	10	1	9	32:31	21
Jugoslavija	18	9	2	7	29:26	20
Hašk	17	8	3	6	34:33	19
Concordia	19	7	4	8	38:37	18
Primorje	19	7	3	9	38:42	17
Slavija S.	20	7	2	11	37:48	16
Vojvodina	18	3	4	11	22:49	10
Slavija O.	20	4	2	14	22:54	10

Primorje : Jugoslavija 1:0 (1:0)

Tudi ta tekma je bila vsa po tem, da ne bo še dolgo prešla iz spomina onih, ki so bili zraven. Odigrala se je v morem ozračju neizvestnosti od začetka do konca in je stavila na živce prisotnih nemale zahteve. Že sama okolnost, pod katero se je tekma vršila, je dala naslutiti težaven potek, poleg tega pa je v zadnjih časih prišla beograjska Jugoslavija do slovesa ostrega moštva in je vse to vplivalo na vsebino igre, ki gotovo ni bila propagandna, niti od daleč ni nalikovala oni lepi tekmi, ki jo je dal v Ljubljani Hajduk. Mirne vesti lahko rečemo, da poleg beograjskega Baska, ki je tudi pretirano ostro zaigral, ni bilo v Ljubljani toliko surovosti na igrišču tekem vsega liginega tekmovanja.

Občinstvo se je zopet zbralo polnoštevilno na igrišču; bilo je okoli 2500 gledalcev. Čeprav niso gledali prvotnega in lepega nogometa, so vendar sprejeli uspeh domačega moštva z razumljivim zadoščenjem in navdušenjem. Omeniti je tudi treba, da se je skoro vsa publika zavzela za domače moštvo in ga bodrila v borbi, pojav, ki ga je treba pozdraviti!

Primorje: Starec, Hassl, Bertonec, I. Zemljak, Slamič, Boncelj, Jež, Erman, Rudi, Bertonec II, Zemljak.

Jugoslavija: Spasić, Dimitrijević, Lukić, Tubić, Radovanović, Mitrović, Nešić, Milošević, Lojancić, Popović, Kesić.

Igro so otvorili gostje, prve poteze so bile na obeh straneh zelo nerazvorne. Prve minute so prinesle par nevarnih napadov Jugoslavije, nevarnih, ker se je pojavila v obrambi Primorja mala zbežnost. Potem v 4. min. lep in krepak napad Primorja, ki ustvari veliko šanso, toda nikogar ni na mestu, da bi potisnil v prazno mrežo. V 6. minuti mora sodnik prekiniti igro zaradi publike za vzhodnim golom, ki se noče odstraniti iz gola. Šele intervencija policije pomaga. V nadaljevanju igre se napadi naglo menjavajo, oba vratarja imata delo in opravljata sigurno. Obramba Jugoslavije je močna in ne da priti do čistega strela, kar pa gre vendar na gol, postane sigurne klane nepremagljivega Spasića. Igra je povsem odprta, Starec lovi sigurno. V 16. minuti zaključuje Rudi napadalno akcijo z ostro bombo, ki jo Spasić utedne samo odbiti z nogo, tveganje pa sigurno in ubere aplavz zato! Nešić je ponovno v ofsidu, nato v 19. min. krasen centerpas Ježa in zopet ni nikogar na mestu. V 22. min. izredno kočljiv položaj na golovi črti Primorja, toda Starec pokrije žogo in nevarnost je minila. Nato je zopet P. v napadu, Erman se možato bori za žogo in jo lepo predloži Ježu, ali ugodna šansa ostane brez haska. V 26. min. nevarnejši incident Slamič-Milošević, zaradi katerega gre Milošević do konca polčasa z igrišča. Po parminutnem prestatku se igra nadaljuje z nezmanjšano vohemeno, Primorje si počasi pribori prilično premoč v polju, toda pred golom je obramba Jugoslavije nepremagljiva. V 36. min. napad P. po desni strani, Jež pripelje do gola, kjer ga Lukić v skrajni obrambi surovo zruši, nakar da sodnik enajstkov. Moštvo Jugoslavije se pri tem pokaže zelo nedisciplinirano, skorje dve minuti potečeta v prigovarjanju, predno pride do izvajanja. Slamič sigurno plasira žogo v mrežo in občinstvo burno aklamira uspeh domačega moštva. Do konca polčasa je igra zelo nerazvorna, kombinacija Boncelj-Erman ustvari lepo situacijo, toda o polčasu je samo 1:0 za P.

Po odmoru je sprva P. močno v napadu in si pribori v 3. min. prvi kot igre. Toda že v naslednji minuti je J. pred golom P. Starec se znajde na tleh, a Milošević hoče menda efektno izenačiti, pa doseže prečko in tako pokvari največjo Jugoslavijino šanso v tekmi. V naslednji minuti zopet kot za P. in igra se povrne v svoj stil. V 7. min. mora Pepček po trčenju z Radovanovićem zadržano ven in se vrne šele po petih minutah, burno pozdravljen od občinstva. Jugoslavija začne močno pritiskati in doseže v 16. min. prvi kot. Počasi se uveljavljajo kombinatorne poteze Jugoslavijinega napada, Lojancić in Milošević imata ponovno priliko, da pokažeta svoje tehnično znanje. P. se počasi omejuje čedalje bolj samo na obrambo in začenja zavlačevati igro. V 29. min. drugi kot za J., ki ostane tudi neizkoriščen; v 29. min. starta Hassl malo preostro na Kesića, ki ga potem odvedejo z igrišča in menda v bolnico. Sodnik Hassla za ta prestopke izključuje, in moštvi igra vsako samo z desetimi igralci do konca. Odlej se P. posveti samo obrambnem delu, Jugoslavija popolnoma obvlada teren. Doseže še dva koda, a publika komaj pričakuje konca. Ob poslednjem sodnikovem žvižgu si občinstvo da duška in ponese posamezne igrače P. v garderobo.

Moštvo P. je zadovoljivo. Vseh 11 se je od začetka do konca borilo z brezprimerno žilavostjo in vztrajnostjo, kakor je prav pri našem moštvi nismo vajeni. Poudariti je treba, da naši v splošnem niso reagirali na nasprotne surovosti, razen par primerov v obrambi, dočim je napad kljub neprijaznostim nasprotne obrambe igral do konca fair. Moštvo je zmago zaslužilo, ker ni zaostajalo za svojim protivnikom niti po elanu niti po zagrizeni volji, da zmaga, v tehničnem pogledu pa sta si bila protivnika v splošnem tudi enaka. Mal plus je imela Jugoslavija v ozi obrambi, kjer so tvorili vsi trije naravnost nepremagljivo trdnjavo, dočim se je pokazala v tem delu primorjanskega moštva od časa do časa neka nesigurnost, ki je dajala nasprotnemu napadu realizatorske možnosti. Črno-beli so bili zato neprimerno močnejši v srednji vrsti, kjer je zlasti Slamič igral v prvem polčasu kot v svojih najboljših časih. Pozneje je popustil, toda ker so potegnili tudi iz napada moči v obrambo, so to ni toliko poznalo. Oba stranska halfa sta Slamiču delo zelo olajšala, ker sta bila oba zelo zanesljiva v obe smeri. Vse pohvale je vreden tudi napadalni kvintet. V malo spremenjeni postavi se je prav dobro razigral, Rudi se je na mestu vodje napada dobro obnesel; pošiljal je uporabljive žoge na krila in dobro harmoniral v napadalnem triu. Kljub temu je bil spiritus movens v napadu Pepček, ki je tudi z leve zveze mestoma dirigiral napad, zlasti pozneje, ko se je Rudi izčrpal. Jež je na nevajenem mestu na desnem krilu, čeprav ni bil pretirano zaposlen, postavil svojega moža, s svojimi centri je ustvaril nekaj kočljivih situacij pred golom, ki jih pa ni nihče izkoristil. Tudi Zemljak je bil boljši kot v zadnjih tekmah, nemara mu je Pepčkova bližina prišla. Streljal je preveč na gol iz velikih razdalj.

Jugoslavija bolega na dvojem: prvič je moštvo potrdilo, da goji pretirano ostro igro in je k temu še nedisciplinirano; potem pa ji manjka uspešne srednje vrste. V tem delu moštva je zadovoljil samo srednji krilec Radovanović, vidi tu ta se ni mogel povzpeti do Slamičeve višine. V napadu sta najboljša tehničarja Milošević in Lojancić, ki sta dajala domači obrambi največjega posla, obe krili sta brzi in zelo sposobni moči ter sta naglo prenašala igro. V splošnem se je moštvo mnogo posluževalo igre po krilih in le razpoloženi obeh stranskih halfov se imajo Primorjasi zahvaliti, da ni prišlo odondod več zla.

Po tekmi se je na žalost zopet pojavila nedisciplina gotovega dela občinstva. Nekaj zainteresiranih študentov in drugih mladih ljudi se je dalo zanesti po svojem južnjaškem temperamentu, in na to so nekateri reagirali. Do težjih stvari sicer ni prišlo, vendar so ti incidenti napravili neprijeten vtis.

Sodil je g. Viler iz Zagreba, ker je naposled tudi g. Rosenfeld odpoval. Bil je korekten in nepristranski, še čudo, da ni izgubil živcev! Le tako ostre igre ne bi bil smel dopustiti.

Hajduk : Concordia 2:1 (1:1)

Zagreb, 19. novembra.

Danes se je odigrala na igrišču Concordie prvenstvena tekma med splitskim Hajdukom in Concordio. Na igrišču se je zbralo okoli 3000 ljudi, ki pa niso mogli do konca zasledovati poteka igre, ker je padla gosta megla, tako da se je videlo le nekoliko korakov naprej.

Igra je pričela z ostrimi napadi Concordie, bila je pa kmalu nato precej odprta. Hajduk ni imel najboljšega dne. Pri Hajduku je bil najboljši mož Radovanović, tudi Marušić je bil dober. V obrambi pa je najbolje opravil svoj posel Ferić, ki je večkrat rešil Hajdukova vrata. Slab in izven forme je bil Dešković.

Concordia je bila kot celota bolj kot Hajduk. Samo napad je bil premalo energičen. Ko je bilo treba pokazati dober start, je Concordia popustila. Vratar Dešić je bil dober, čeprav gre prvi gol Hajduka na njegov račun.

V 4. min. je Jazbec lepo dodal Pichlerju, ki je poslal žogo s krila pred gol. Tudi kaj jo ujame Lolić ter doseže z lepim strelom vodstvo za domače. Do 16. min. je bila Concordia sigurno v vodstvu. Kmalu nato pa Kragić iz daljave 20 m nerazočkovano strelja. Demić se prekasno vrže in izenačenje je doseženo.

V drugem polčasu je Concordia vse do 28. min. v napadu, toda brez uspeha. V 28. min. strelja lepo Kragić, Demić odbije oster strel v kornar, ki ga zelo dobro strelja Lin. Mikić ujame z glavtoer postavi na 2:1 za Hajduka. Od sedaj naprej se Hajduk potegne v obrambo. Kragić gre med branilce. Concordia je v premoči, toda ne more doseči niti izenačenja.

Sodil je g. dr. Padjen.

BSK : Gradjanski 2:1 (0:1)

Beograd, 19. novembra.

Pred 4000 gledalci je beograjski sodnik g. Mika Popović na igrišču BSK sodil prvenstveno tekmo med BSK in zagrebškim Gradjanskim.

BSK je nastopil brez Tirnenića. V 23. min. je Živković lepo oddal Špišu, ki je z zelo ostrim in preciznim strelom v desni kot dosegel vodstvo za Gradjanskega. Skoraj do konca prvega polčasa se vrstijo

nevarni napadi Gradjanskega, ki pa ni mogel povečati rezultata.

V drugem polčasu je Gradjanski igral proti vetru. V 3. min. dobi Marjanović v kazenskem prostoru žogo, ki se odbije od njegove desne noge. On teče za njo, toda Rajković se mu postavi nasproti. Marjanović pade, zaradi česar odredi sodnik enajstmetrovko, ki jo strelja Šurdonja precej slabo, vendar pa v mrežo. Bratulić bi mogel ta strel obraniti. Gradjanski je v lahki premoči. V 40. min. prosti strel proti Gradjanskemu. Radovanović strelja nad glavo Bratulića v mrežo Gradjanskega in postavi končni rezultat 2:1 za BSK.

Niti eden od nasprotnikov ni dal svoje običajne igre. Zlasti velja to za BSK, ki je igral zelo raztrgano.

Prvenstvo podsavezne lige

V podsaveznem prvenstvu se je večer odigrala samo ena tekma, in sicer mariborski »derby« med podsaveznim prvkom Mariborom in Zelezničarjem. Tudi to pot podsaveznemu prvku ni uspelo rešiti se žalostne niče. Tudi njegova goliferenca je zelo slaba, tako da se zdi, da se letos ne bo premaknil z zadnjega mesta. Zelezničar je z večeršnjo zmago prehitel zaradi boljše goliference Hermesa ter se povzpelo na tretje mesto. Tablica je sedaj naslednja:

Maribor	5	4	0	1	25:11	8
ČSK	6	3	2	1	20:18	8
Zelezničar	5	3	0	2	18:12	6
Hermes	5	2	2	1	11:14	6
Celje	5	1	2	2	12:15	4
Rapid	2	1	0	1	6:5	2
Maribor	5	0	0	5	6:23	0

Zelezničar : Maribor 3:1 (1:1)

Maribor, 19. novembra.

Danes se je vršil na igrišču Zelezničarja takozvani mariborski »derby«. Tekma ni bila na posebni višini in se je na zunanji precej razlikovala od nekdanjih srečanj Maribora in Zelezničarja. Te tekme smo že od nekdaj smatrali za nekakšen višek v nogometni sezoni, in če naj po pravici povemo, so bile včasih prvenstvene tekme med lokalnimi tekmeči s sportnega stališča res pravi užitek.

Predtekma rezerv je pod vodstvom g. Nemca potekla zelo mirno in prinesla Zelezničarju zaslužen zmago 1:0 (0:0).

Pri glavni tekmi sta nastopili moštvi v naslednjih postavah:

Zelezničar: Mahajnc, Frančič III, Wagner, Ronjak, Frančič I, Škof, Vlado, Pezdek II, Efferl, Pavlin, Habicht.

Maribor: Zelan, Oven, Kukanja, Kokot, Gomolič, Peklar, Miloš, Ruško, Zaro, Konić, Hreščak.

Igra ni bila od začetka pa prav do poslednje sekunde niti najmanj prijateljska. Bila je v resnici prava tipična prvenstvena borba, ostra in ogorčena. Obe moštvi sta predvajali zelo skromen nogomet, predvsem pa Zelezničar, ki se ni mogel povzpeti do skupne igre. Edina formacija, ki je odgovarjala, je bila krilska vrsta, dočim obramba ni bila preveč sigurna. Napadalcu so pokazali obupno nezamudenje svoje naloge in če so zabili tri gole, jih prav gotovo niso zaslužili. Igra Maribora prav tako ni bila ničesar posebnega. Bila pa je vsej za kak odstotek v taktiki bolj smotrna in v izvajanju pametnejša. Napad Maribora je s požrtvovalnostjo in smislom igral in zlasti s krili prihajal mnogokrat v nevarno bližino nasprotnikovega gola, kjer je imela obramba polne roke ali noge posla. Tudi v drugem polčasu, ko je nastopil Maribor z 10 ljudmi, je igral taktično superiorno igro. V moštvo je prišla predvsem do veljave dobra igra ožje obrambe, čeprav je parkrat pokazala znake slabosti in dovolila nasprotnemu napadu ugoden položaj. Napad je v polju dobro zaigral, pred golom pa ni bilo moža, ki bi poslal žogo v mrežo.

O potoku igre bi samo to omenili, da je bila skoro brez vsake vsebine, tako da pravi ljubitelji lepe nogometne igre niso mogli biti vznidjeni. Pri tekmi se je pripetila tudi obžalovanja vredna nezgoda. 5 minut pred koncem prvega polčasa si je po nesrečnem naključju desni krilec Maribora Kokot zlomil desno nogo pod kolonom in so ga morali mariborski reševalci prepeljati v bolnišnico. Maribor je moral seveda tekmo nadaljevati z 10 ljudmi. Tudi Zelezničar je izgubil v drugem polčasu enega igralca, in sicer Pavlina, ki ga je sodnik zaradi nevarnega foula pred vrati Maribora poslal predčasno na oddih.

Sodil je g. Deržaj iz Ljubljane. Bil je vsekakor objektivni, ni pa znal preostre igre v kali zatreči.

Ostale nogometne tekme

Ljubljana: Na igrišču Hermesa sta se večer odigrali dve drugorzredni prvenstveni tekmi. Korotan : Mars 4:2 (3:0), sodil g. Zupan, Reka : Jadran 7:1 (3:1), sodil g. Dolinar. — Na prvenstveni tekmi Domžale : Sloga so zmagali Domžalčani z 2:1 (1:1). Gole so zabili za Domžale Jović in Amon, za Slogo Praunseis. Sodil je g. Pevalček. Po tej zmagi je SK Domžale postal jesenski prvak.

Celje: Prvenstvena tekma II. razreda Jugoslavija : Atletiki 1:1 (0:0). Jugoslavija ni znala izrabiti dveh enajstmetrovk. Sodil je g. Oberlindner iz Laškega.

Dunaj: Admiria : Sportklub 3:1 (1:0). FAC : Vienna 2:0 (1:0). WAC : Donau 4:2 (2:1). Hakoah : Wacker 4:1 (2:0). Rapid : FC Wien 3:0 (1:0).

Praga: Viktorija Žilkov : Bohemians 4:0, Viktorija Pízen : Sparta 2:0. Kladi : Slavija 2:0, Teplice FC : Čechie Karlin 5:0.

Budimpešta: Bocska : Ferencvaros 2:1. EL. okraj : Hungaria 2:1, Ujpest : Somogyi 7:2, Nemzeti : Budai 1:1, Szeged : Phobus 1:0.

Pariz: reprezentanca Pariza : enajstotica Južne Amerike 2:2, Arsenal (London) : Racing Club 1:0, Red Star Olympique : Attila (Miskote) 4:1.

Curl: Nemčija : Švica 2:0 (0:0).

Hamburg : Hamburg : Berlin 2:2 (2:0).

Bologna : Ambrosiana : Bologna 1:0.

Turin : Juventus : Genova 8:1.

SK Ilirija, amužarske gimnastične vaje za dame so vršijo danes ob 18.15 v garderobi na draščališču. Vstop k vjam, ki so brezplačne, je dovoljen vsem amužarkam, članicam in nečlanicam Ilirije. K vjamu vamobito zlasti vse neorganizirane mlajše smu-

čarke, ki se nameravajo resno posvetiti tej sportni panogi. — Hasenska sekcija. Današnjih gimnastičnih vaj v draščališču garderobi naj se udeležijo vse članice sekcije. Joža, Zajec I in II sigurno.

Sport v Turčiji

Sportno življenje Turčije ima glavna torišča kot povsod po svetu v industrijskih središčih in večjih mestih. Na deželi gojijo še marsikje samo preprosto rokoborbo, ki se pričene vselej z dolgotrajnimi tradicionalnimi pripravami. V bistvu so te fizične preizkušnje nekakšna prosta rokoborba, v kateri se na medsebojni poziv merijo najmočnejši moški posameznih krajev. V gosteje naseljenih predelih tekmuje v tej rokoborbi več naselbin, ki si končno izberejo svojega prvaka.

Razen rokoborbe je v Turčiji zelo razširjeno jahanje, ki ga v mestih, posebno v Ankari, gojijo popolnoma sportno. Turški poljedelski minister in več visokih uradnikov tega resora je navdušen za jahalni sport. Minister je dal v Ankari zgraditi prvotno dirkališče z vsemi potrebnimi drugimi napravami ter hlevi za 70 do 100 konj. Zanimivo je, da za vse to državi ni bilo treba prispevati niti belica, ker so vse žrtvovali zasebniki. Bolj proti vzhodu se radi vežbajo v metanju dolgih nožev ali kamenja, kar je za te kraje že po naravi najbolj prikladno.

V mestih so seveda moderna sportna društva, ki gojijo vse panoge. V premoči je vsekakor nogomet, toda ne zaradi tega, ker bi vsem najbolj ugajal, temveč mnogo bolj zato, ker je najbolj poceni in najbolj enostaven. Splošna je namreč tožba onih, ki jim je razmah sporta v Turčiji na arcu, da zaostaja vse zaradi tega, ker manjka orodja, obleke, najbolj pa strokovnih učiteljev. To velja za nogomet, tenis, boka in lahko atletiko enako. V Ankari so zdaj že ustanovili prvo visoko šolo za telesno vzgojo, tako da se lahko upa, da bo odlej po Turčiji zmenom lažje domačiti sport tudi med širokimi množicami. V Ankari sami pa bodo že takoj v kratkem dogradili moderno sportno areno.

V plavalnem sportu v deželi, kjer povsod primanjkuje vode, ni mogoče računati z velikim napredkom. Sicer pa gradijo

zdarj povsodov z gora velike vodovode, ob katerih se lahko postavljajo krita kopališča ali pa uporabljajo za kopanje na prostem. Sam Komal je v svojem parku zgradil veliko javno poletno kopališče »Kara Deniz« (t. j. Črno morje). V ostalem je prebivalstvo zelo navdušeno za plavalni sport in povsod tam, kjer se mu nudi prilika, je leto za letom živahno kopališčno življenje. Najlepša kopališča ima Turčija ob Bosporu in Črnem morju.

Smisla za higieno imajo častilci korana najmanj toliko kot ostali narodi v zapadni Evropi. Turška kopališča so še prav posebno dobra, ker so skoraj povsod na razpolago parne kopeči in masaža.

Končno je omenbe vredno, da imajo za tenis prav dobra igrišča, medtem ko so v zimskih sportih komaj začetniki. Dovolj je tamkaj višje ležečih krajev in gora, toda sneg se na njih zaradi toplega sonca nikoli ne obdrži prav dolgo. Razen tega pa so tudi odaljenosti, slabe zveze in pomanjkanje primernih bivališč na zimskem terenu velike ovire za razvoj smučarstva. Kljub temu pa so Turki zelo navdušeni za »dilec«, med njimi posebno mlajši, ki so v Evropi videli, kako zdravo in prijetno je smučanje.

Drobiz iz starih časov

Vse se spreminja, pa vendar ni nič novega pod soncem! Tudi v sportu ne! Gotovo strmino, če dšimo, da gradijo ponekod sportne arene, ki imajo prostora za 80, 100 ali celo 150.000 gledalcev. Toda takšne naprave je imel tudi že stari vek. Stara rimska Kartagina na severnoafriški obali je imela n. pr. ogromno cirkuško areno za 300.000 gledalcev. Prostor se je dal po žlebovih napolniti z vodo, tako da so v areni uprizarjali cele bitke na morju. Pri tem pa je zanimivo, da je bila Kartagina neznamno mestce v Afriki, ne pa kot milijonski Los Angeles ali Berlin, pri čemrše modernih olimpiad.

JUTRI PRIDE

MARLENE DIETRICH

Žena v sodobnem svetu

Tudi za dekleta bi bila potrebna poklicna posvetovalnica

Nedavno je neko elektrotehnično podjetje v Ljubljani iskalo vajenke preko večkratnega oglasa v novinah. Toda na vse oglase se je odzvala samo ena učenca, pa še ta je odpovedala, ker je obolela. Še preden je nastopila svoje mesto, če pa išče vajenko možno ali špecirsko podjetje, je pa dotok znatno večji. Sicer se vajenci in vajenke razmeroma še lahko namesta pri raznih mojstrih in podjetjih, zlasti dokler delajo brezplačno. Mnogo težje pa je za plačanimi pomočniki in pomočnicami, kajti namestu njih si mnoga podjetja pomagajo za vajenici, ker pa mnogo manj estanje podjetja. Zato se čedalje redkejši tiči, ki po dovršeni učni dobi ostanejo trajno v stroki, za katero so se izučili. Pri nas o tem sicer nimamo ločnega pregleda, v Nemčiji pa so napravili lanske leto statistiko, ki je domala, da opravlja 12 nekaj nad 25 odstotkov bivših vajencev svoj prvotni poklic, 6 odstotkov jih je v tujih poklikih, drugi so pa brezposelni. To poročilo tudi omenja, da vajenec prav lahko dobi zaposlitev — dokler je pa vajenec in do la brezplačno. Hitler objavlja sicer, da bo v »sprojeni Nemčiji to strašno brezposelnost odpravil. Prvi korak k temu je storil z zakonom o zmanjšanju brezposelnosti. Po tem zakonu novo zaposleni delavec (torej vsi mladi pomočniki) nima pravice na večji zaslužek kot je njegova brezposelnostna podpora: enkrat na dan dobi toplo hrano, kakršno mu pač hoče dati delodajalec. Pod temi pogoji nihče ne sme odlokniti dela in ker je tak delavec za podjetje cenejši, odpušča stare, bolje plačane delovne moči. To bodi mimogrede omenjeno v dokaz, kako fašizem rešuje delavsko vprašanje in brezposelnost!

Gotovo ima — vsaj navidezno — poklicna posvetovalnica bolj hvalno delo v dobi gospodarske konjunktore, ko so mlademu človeku odprta vsa pota in je treba mladeniču ali dekletu le svetovati, da si izbira pravo pot glede na njegove telesne in duševne sposobnosti. Kajti tudi to je važno in bi moralo biti v življenju človeka predvsem merodajno, ker le tako delo prinaša srečo in zadovoljstvo v njegovo življenje. Danes je milijone ljudi, ki bi bili srečni, ko bi oploh dobili delo, pa naj odgovarja njihovim nagnjenjem in sposobnostim ali ne. In v tem času ima poklicna posvetovalnica sicer težavno, a zelo hvalno polje dela. Danes skopa v osredje predvsem vprašanje: kaj naj starši solajo svojega otroka, da bo dobil zaposlitev, ko dovrši študije, v katero obrtniško stroko naj vsopel kot vajenec, da ga bo pozneje tudi preživljal, ko se bo izučil!

To vprašanje v tesni zvezi z današnjim gospodarskim položajem postavlja poklicno posvetovalnico pred mnogovrstne, dasi težke naloge, ki so nujno potrebne rešitve. (Seveda ni treba poudarjati, da je ta rešitev samo zasila, ker za trajno rešitev bi bilo treba začeti pri gospodarskih temeljih.) Predvsem bi bilo treba natančno proučiti delovni trg, dobiti pregled o vseh možnostih zaposlitve v posameznih panogah ter proučiti zahtev, ki jih stavlja posamezni poklici v duševnem in fizičnem pogledu na človeka. Na drugi strani bi bil potreben točen pregled vseh brezposelnih, ki so dovršili učno dobo ter vseh onih, ki so že bili v poklicu, a so ga izgubili zaradi zastoja prometa v dotični stroki. Poleg tega bi bilo treba iskati možnost nove zaposlitve v drugih poklikih in poskrbeti za potrebno podlago v novem poklicu potom strokovnih tečajev.

Poklicna posvetovalnica, ki bi z drugimi ustanovami, predvsem z delavsko zbornico, s TOI ter s šolskimi vodstvi smotrno delovala, bi gotovo vsaj deloma regu-

lirala dotok v službe, tako da bi ne bil na nekatere stroke prevelik naval, druge bi morale iskati pa delovnih moči iz tujine. Posebni izobraževalni tečaji za spolnitate v primeru merjave poklica bi bili pa tudi nujno potrebni posebno za tako zvane umske delavce, ki jim bo čedalje manj omogočeno, da se bodo mogli takoj udeleževati v tisti službi, za katero so se izučili. Že pred par leti sem go

